

V SEBINA

Nataša Kalanova: Vprašanje časti in ponosa . . .	161
Poslanstvo škofovega vikarja	162
Marija Benedetti: Sedemnajst let	163
B. M.: Nedelja (pesem) . . .	163
F. M.: Beneški večer	164
Spomenica o Beneških Slovencih	164
Ivan Udovič: Obrabi iz Kanalske doline (reportaža) .	165
Kondor: Tam, kjer teče bistava Gail	166
Rudnik za duhovnike	167
Maks Šah: Zgodovina slovenskega šolstva	168
Marijan Bajc: Narasčanje prebivalstva in prehrambene možnosti	169
Martin Jevnikar: Slovenski tisk na Primorskem med obema vojnama	170
B. M.: Gora (pesem)	172
Nemški škofje o spolni vzgoji mladine	174
Naš dom: Miklavž, Nespečnost, Naše roke	176
Saša Rudolf: K. G. Kie-singer	177
Radio	178
Prosvetno življenje v Gorici	178
Knjige: Razgovor s prof. Jevnikarjem in dr. Burli-njem	179
Razstave	180

Uredil
JOŽE PETERLIN

Zunanja oprema
Klavdij Palčič

Revijo izdaja uredniški odbor: Stanko Janežič, Marij Maver, Franc Miljač, Sergej Pahor, Jože Peterlin, Maks Šah, Češčut Marija, Silvan Kerševan in Drago Štoka (odgovorni urednik).

Uredništvo in uprava: Trst, via Donizetti 3, tel. 23-779 — Pod-uredništvo v Gorici: SKAD

Čekovni račun 11/7019

Registrirano na sodišču
v Trstu št. 193

Tiska tiskarna »Graphis«, Trst,
ul. Sv. Frančiška 20, tel. 29-477

KAJ STE NAM DALI?

Zakaj se danes toliko ljudi jezi na nas — mlade? Kaj pa nam je prav za prav dal današnji čas, starejša generacija? Kruh, to da. Toda ne idealov, oz. ni nas znala navdušiti zanje. Zato mi sprašujemo: Kaj pa ste nam dali, da se jezite na nas?

Eden mladih

Nekdo je odgovoril takole:

Bolj ko razmišljamo o vzrokih neuspehov, bolj prihajamo do zaključka, da je mladina zares v težkem položaju in pogosto popolnoma dezorientirana. Vzeli so ji ene ideale, v zameno pa ji niso dali dosti ali ničesar. Starši so po službah — otroci pa na cesti — pri vsem denarju — ali pa prav zaradi tega.

Ko se pritožujemo čez mlade, kakšni so, slišimo odrezav odgovor: V kakšen svet pa ste nas vrgli? Mladi pa bi se morali vprašati: Smo se kdaj vprašali, za kakšen svet in za kakšno življenje se mi pripravljamo? Pogosto ima mladina le strah pred praznino in išče, ali je še kdo, ki bi ji pomagal v borbi za ideale. Mladi se danes navdušujejo za dolgasce, beatnike, lahko glasbo, popevke, brezdolje in mislijo, da pomeni sedemnajst let bogsigavdi kako breme. Ljubezen ni več prava vrednota, ker jo je zamenjala poltenost. Mladi nimajo pravice le tožiti in obtoževati. Napačno pa bi bilo zakrivati krivice, nepoštenje in nemoralnost, ker je veliko nepravilnosti, za katere mladi niso odgovorni, a zaradi tega še ni rečeno, da se jim ni treba vključiti v resno življenje. Pritožbe so pravilne, a zakaj ne pristopiti k delu za boljši svet, za boljše in poštenejše javno in zasebno življenje?

Starejša generacija da je dala le kruh. Tudi to je veliko, če tudi ne bi bilo nič drugega. Mladini ni treba stradati, ni ji treba živeti težkega življenja, ker je starejša generacija ustvarila dobre materialne pogoje za višjo življenjsko raven. Mladina zato lahko ves svoj obilni prosti čas posveti svoji izobrazbi, svoji duhovni rasti, športu in skrbi za zdravje, delu v prosvetnih in kulturnih kroških in je v pomoč in družbo svojim bratom po krvi in jeziku.

Mnogi mladi ljudje vse to delajo in ne trdijo, da niso prejeli idealov, pač pa navadno tožijo postopaki, da jim ni dala starejša generacija idealov.

KAJ NAJ DELAM?

Končal sem srednjo šolo, na delo še ne morem, ker sem pre-

PISMA NAM IN VAM

mlad, v strokovno šolo ne morem, ker je ni. Kaj naj delam?

Sergij H.

O strokovnih šolah se je že veliko pisalo, ker je potreba po teh šolah vedno večja. Gotovo ste že slišali, o prizadevanjih, da bi dobili strokovne šole s slovenskim učnim jezikom tudi v Trstu in v Gorici. Pred dnevi smo slišali, da je italijansko-jugoslovanska komisija v Rimu sprejela priporočilo za ustanovitev takih šol. Upajmo, da bo s prihodnjim šolskim letom že odprt vsaj prvi razred.

Ker ste prisiljeni biti doma, Vam priporočamo, da se resno lotite kakšnega dela. Lenoba je največji sovražnik. Berite, zahajajte v dobro družbo, v društvo, poprimite se kakšnega športa. No, pa tudi kako lažje časno delo boste gotovo kje našli. Delo ni sramota. Ali veste, da v Ameriki mladi študentje zjutraj raznašajo po hišah mleko, kruh, da si tako vsaj nekaj prislužijo?

ZA 5 MILIJONOV UČBENIKOV

V zadnji številki Mladike je pedagoški svetovalec prof. Mihelič povedal, da so slovenske šole prejele za okoli 5 milijonov učbenikov iz Ljubljane. Moj fant pa mi o tem ne ve ničesar povedati, prav tako ni ničesar dobil. Oče

Med pošiljko knjig, ki je prispela iz Ljubljane na posredovanje prof. Miheliča, je le nekaj učbenikov. Gre bolj za pomožne koristne knjige. Med temi so zemljepisni atlas, vrsta slovarjev, pravopis, učbeniki za nemščino, pomožne knjige za slovenščino, in slično. Pravih učbenikov pa je res malo, ker so učni programi tukaj drugačni kot so v Sloveniji.

PLAKATI NA VASI

Naša vas je ena tistih redkih vasi na Tržaškem, ki je narodnostno enotna. Izven vasi je sicer nekaj novih naselij, vendar se naše prave vasi to naselje ni dotaknilo. Vas je torej, lahko to rečem, izrazito slovenska. Ljudje se čutijo Slovenci, vaška skupnost je zelo močna — držimo skupaj.

Za volitve so se pojavili tudi v naši vasi plakati najrazličnejših strank. Tudi izrazito italijanskih desničarsko-šovinističnih strank. Je pač demokracija in vsakdo lahko nastopi in se predstavi. Naši ljudje tudi to povsem razumejo, pogledajo plakate, preberejo razglase, gredo dalje in si svoje mislijo.

(Nadaljevanje na 3. strani platnic)

Posamezna številka Mladike stane 200 lir, po pošti 220 lir. Celoletna naročnina (10 števil) 2000 (2200) lir. Naročnina za ves letnik v Jugoslaviji 20 Ndin, v Ameriki stane 5,5 dol. Naročnina za ves letnik v Avstraliji 4 funte.

VPRAŠANJE ČASTI IN PONOSA

Takoj po vojni je mnogo Slovencev prišlo v najrazličnejše mednarodne ustanove. Posebno mnogo jih je bilo zaposlenih v Rimu, potem, ko so zavezniki osvobodili mesto. V te mednarodne ustanove so prišli zaradi tega, ker so bili izobraženi in so znali tri, štiri in tudi več jezikov. Zavezniki so tedaj še posebej potrebovali take ljudi.

Nekoč je eden visokih zavezniških uradnikov vprašal enega teh nameščencev, koliko nas prav za prav je. In ko je slišal številko, se ni mogel načuditi, češ, da sreča na vsak korak, na najrazličnejših važnih uradih Slovence. Mislil je, da nas je vsaj petdeset milijonov.

Tudi danes je mnogo Slovencev po najrazličnejših uglednih univerzah v Ameriki, v Švici, v Nemčiji, na znanstvenih institutih v Franciji, Angliji in Avstriji, je mnogo izobraženih naših duhovnikov v Rimu na univerzah in vatikanskih ustanovah, mnogo uglednih inženirjev je v severnih državah Evrope... Vsi ti naši rojaki dostojno predstavljajo naš mali narod. Nosijo ponosno svoje slovensko ime v družbi velikih narodov.

Nikdar se še ni zgodilo, vsaj ne poznamo primera, da bi pokazal kdor koli najmanjši prezir nad njimi zaradi njihovega slovenskega imena. Nasprotno, so bili prav zaradi tega deležni posebne pozornosti. Zanimali so se tudi za njihovo domovino — Slovenijo.

Ta trenutek, ko hodim po ulicah in trgih našega mesta in se mi v množici plakatov smeji list slovenskega drevesa in pozdrav v našem materinem jeziku, sem na vsak korak vesela. Vesela samo tistega ljubega napisa v materini besedi.

Lahko bi bila ne vem kakšnega svetovnonazornega mišljenja, toda zaplala bi v meni kri ob slovenskem imenu. Rada bi rekla vsem rojakom, naj ostanejo kar koli hočejo, toda naj se ne sramujejo svojega imena. Naj samozavestno in častno pokažejo, da so Slovenci, kot tisoči naših rojakov po svetu, ki dostojno in častno predstavljajo svoj narod.

Ničesar se nimamo sramovati, če ne bomo tajili svojega porekla in bomo do vseh ljudi dobri in pošteni, ljubeznivi in postrežljivi, vedno pa samozavestni, ne domišljavi, pač pa ponosni, da smo kot majhen narod tisoč petsto let v zgodovinskem pritisku vzdržali, razvili svojo kulturo in svojo znanost, svojo umetnost in socialnost.

Zato — če kdo želi vedeti, kdo smo, povejmo!

Naša čast in ponos to zahteva.

POSLANSTVO ŠKOFOVEGA VIKARJA

RAZGOVOR Z MSGR. LOJZETOM ŠKERLOM,
NAŠIM NOVIM VIKARJEM NA VATIKANSKEM RADIU

Gospod Msgr., kaj je pravzaprav ta nova služba škofovskega vikarja? Odkod izvira?

Služba je popolnoma nova in je v skladu z določbami II. vatikanskega cerkvenega zbora. Koncil je priznal škofom večje pravice in večjo odgovornost; a zahteva, da si škofje izberejo primerne sodelavce in tako bolje uredijo svoje dušnopastirsko delo. V koncilskem odloku o službi škofov beremo tole navodilo: »Za vernike različnega jezika naj se poskrbi ali z duhovniki in župnijami tega jezika, ali pa s škofovim vikarjem, ki dobro obvlada ta jezik in ima po potrebi tudi škofovsko posvečenje, ali pa tudi na kak drugi primernejši način.« Sv. oče je s posebnim odlokom ali Motu Proprio, kakor pravimo, ki je stopil v veljavo 11. oktobra in v katerem so določbe za delno izvedbo koncilskih odlokov, izrecno potrdil službo škofovega vikarja. Določil in odmeril je področje in obseg te službe ter odkazal pravice. Zelo podrobno je poudaril, kakšno naj bo razmerje škofovega vikarja do škofa in do generalnega vikarja v škofiji in kakšno obliko naj ima njihovo medsebojno sodelovanje.

Kakšen je torej obseg te službe?

Vikar sprejme precejšnjo odgovornost pri vodstvu škofije, a to le na področju, ki mu ga odkaže škof, ker postane njegov namestnik in pomočnik. Brali smo, da je neki škof izročil vikarju skrb za študente srednjih šol in univerze; zopet drugi pa mu je n.p.r. poveril kmečko prebivavstvo z vsemi problemi in težavami, ki so s tem v zvezi. Tržaški g. nadškof je vikarju izročil skrb za slovenske vernike. Zdi se mi, da ta oblika najbolj odgovarja koncilskim navodilom.

Kakšne so pa pravice in dolžnosti vikarja, na področju, ki mu ga je škof določil?

Škofov vikar ima na svojem področju iste pravice kakor generalni vikar za celo škofijo. Preprostemu človeku ta pojem ne pove veliko, a tu ne moremo na dolgo razlagati službe in pravic generalnega vikarja. In dolžnosti? Naj omenim le nekatere, ki jih lahko vsakdo razume: tako n.p.r. skrb za slovenske duhovnike, ki jih bo laže vezala pri skupnem delu bratska ljubezen, ki ima svoj vir in pomen v božji ljubezni, katero moramo oznanjati in živeti. Dalje organizacije, služba božja v domačem jeziku, iskanje primer nih poti za zbližanje s tistimi, ki so daleč od studecev milosti in vere; skrb za katehete in poučevanje verouka itd. Potrebe ter nadaljnji, nagel in večkrat presenetljiv razvoj v naši škofiji, bodo kaj hitro pokazali meni, duhovnikom in vernikom nove dolžnosti. Te nam bodo postale še bolj

jasne, ko bomo trezno in jasno presodili stvarni položaj in naše možnosti za rast v dobrem in za uspešno dušno pastirsko delo.

Kako je v Trstu konkretno prišlo do tega imenovanja?

Narekovale so ga potrebe in torej želja g. nadškofa, da čim bolj poskrbi za naše vernike. Vsekakor je to pogumen korak in gre g. nadškofu vsa čast in naša zahvala; z njim je pokazal velik optimizem, ker je prepričan, da morejo in morajo Slovenci še marsikaj prispevati za rast božjega kraljestva na zemlji. Hvala smo mu za imenovanje, a zlasti, ker je s tem pokazal zaupanje v možnosti, pogum in vero naših ljudi.

Kakšen je bil torej odmev tega imenovanja med verniki?

Naši rojaki so imenovanje sprejeli z veseljem in zadovoljstvom. Bilo je vsem v veliko zadoščenje. To pomeni, da imajo ljudje dobro voljo za delo in precej optimizma za versko obnovo. G. nadškof je bil izredno vesel tega odmeva. Italijanska javnost je vse to zabeležila z zanimanjem, saj so o tem poročali nekateri važni italijanski dnevniki; poudarjali so, da je to imenovanje prvo te vrste. S posebnim zadoščenjem moram pripomniti, da je naša italijanska duhovščina sprejela imenovanje z razumevanjem in odobravanjem. Marsikdo tega ni pričakoval. Vse to priča o dobri volji in pripravljenosti za sodelovanje, brez katerega je delo za božje kraljestvo brez uspeha. Bog daj, da bi upravičeno veselje rodilo bogate sadove.

Posebno nas vesedi, da se je cerkvena oblast na lastno pobudo odločila za tak pogumen korak, ki bo našim ljudem gotovo vlil novega poguma za krščansko življenje in apostolsko dejavnost.

Vaša nova služba je torej zelo pomembna za bodoče versko življenje naših rojakov na Tržaškem.

Prav gotovo. Če ne bi bil prepričan o pomembnosti in važnosti za bodočnost, sploh ne bi spregovoril in vsega tega povedal. V precejšnji meri je uspeh našega dela odvisen od prizadevnosti in požrtvovalnosti vseh in zlasti od pripravljenosti, da gremo ponižno za Kristusom, kadar je treba tudi s križem na rami.

Za konec pa dovolite še eno vprašanje, ki presega vaše področje: Naše bravce bo zanimalo, kaj mislite o drugih škofijah, ali bo tudi tam prišlo do takega imenovanja?

Kaj in kako bo, to bo pa bodočnost povedala.

SEDEMNAJST LET

Danes mi v ušesih šumi in moja glava je vroča. Pečejo me oči in moje srce je razburjeno. Danes moram vzeti pero v roke in listi se bodo polnili s poševnimi črkami. Kot čudežni znaki so zdaj moje misli, ki ležijo poševno, kot da bi se opirale na nekoga. In jaz jih imam rada, ker so delo mojega peresa, ki ga vodi srce in so sad moje notranjosti, ki se sprosti, ko me pečejo oči in ko je moja glava težka.

In sprašujem se za vzrok svoje težke glave, svojih pekočih oči. Rada bi jokala.

Danes mi je sedemnajst let in zato bi jokala — ganjena, čeprav za prazen nič, priznam. Ne, niti ganjena, nekaj drugega, čemur še nisem našla imena ne daljšega izraza. Sedemnajst let. In danes nisem pomislila kot lani, da sem že tako dolgo na svetu, ki mi je odprl oči, da sem že stara in so leta hitro minila in je moje deinstvo postalo le spomin. Nekoč v brezupnih urah bom morda segla po svojem otroštvu — tako sem mislila — in ni mi žal moje mladosti. Lani mi je bilo eno leto manj, lani je bil moj jaz, v primeru z neskončnostjo, morda za las drugačen od letošnjega. Lani sem poznala le sebe in nisem videla razvpite množice poleg sebe. Zdaj jo vidim in jo spoznavam. Nič lažjega — odprla sem oči po dolgem spanju in pregrizla svojo svilen budo.

Danes, ko sem se zbudila in mi je sonce poslalo svoj blagoslov, danes, ko sem odprla okno majskega jutru, se nisem spomnila, da sem pred sedemnajstimi leti prišla na svet — vsak človek pride pač na svet — ne, zaželela sem steči iz sobe po stopnicah navzgor; po prstih, da me ne bi kdo slišal, in plaho odpreti mamino sobo. Tiho in neslišno bi vstopila in bi jo objela. Ne, morda je ne bi, samo pogledala bi jo in bi pomislila, kaj sem ji sploh hotela reči. Nič posebnega. Voščit bi ji šla. Kako? Danes je moj rojstni dan in jaz grem voščit mami? Res, noben človek ne vošči materi za svoj lastni rojstni dan, jaz pa bi šla k njej in bi ji povedala, da jo imam rada. Rekla bi ji, da je lepo na svetu in samo njej se lahko zahvalim za to. In čeprav sem prišla na svet brez svojega privoljenja, brez svoje volje, bi se ji zahvalila za to in bi jo spet pristrčno objela. Že si predstavljam: začudeno bi me pogledala in morda bi mislila, da se ne počutim dobro. Ne, kako bi mogla misliti kaj takega, saj je moja mati!

Morda si ne bi upala niti stopiti do njene postelje in bi si vse to le mislila in si predstavljala.

Pogledala bi se v ogledalo in bi začutila svoj pogled. Pogled? Ne, moje oči bi bile prazne, ker

bi gledale v mojo notranjost. Vedno, ko mislim in obračam pogled vase, so mi oči mrtve. Ustrašila bi se svojih praznih očesnih votlin in zbežala bi nazaj po stopnicah navzdol. Niti pazilo ne bi, da bi koga ne zbudila. Stekla bi preplašena od svojega srepega pogleda.

Res, danes sem hotela stopiti do matere, pa čeprav bi kdo rekel, da to ni normalno. A mene ne zanima, kaj mislijo drugi.

Zdaj vem zakaj mi je glava težka, vem, zakaj me pečejo prazne oči, ko gledam vase. Danes mi je sedemnajst let in si ne upam stopiti do matere in ji povedati kar čutim.

Nedelja

V poslednji luči
so jadra rdeča
kakor mak.
Zdaj je jesen —
pozna jesen
in truden čas
in zrak je o mraku
ves steklen,
zdrobi ga vsak
najtišji
izgubljeni glas.

Gospe se vračajo
s sprehoda —
v lepih plaščih,
s pobarvanimi očmi:
in deček
se izvije
iz materine roke
in z oblim
kamenčkom
v dlaneh hiti,
da z njim izmeri
neskaljeno modrino

Zdaj je jesen,
pozna jesen
in truden čas,
ko vračam se
v sneženju listja
s svojo drobno
človeško bolečino.

B. M.

SPOMENICA O BENEŠKIH SLOVENCIH

Dne 25. oktobra 1966 so se v Gorici zbrali zastopniki osrednjih slovenskih prosvetnih in kulturnih organizacij v Italiji in so v prisotnosti članov Odbora slovenske narodne skupnosti v videmski pokrajini obravnavali položaj Slovencev v tej pokrajini ob stoletnici pripadnosti Beneške Slovenije italijanski državi. Ob tej priložnosti so sprejeli sledečo izjavo:

S priključitvijo Beneške Slovenije k Italiji po plebiscitu 1866 se je obdržala povezava tega goratega področja z nižinskim predelom in se je vzpostavila tradicionalna zveza s širšim prostorom. Slovenski živelj teh krajev se je s tem ločil od svojega narodnega jedra prav v dobi, ko je slovenski narod doživel svoj preporod. Nova državna meja je zavrla, da tokovi prebujenja niso zajeli tudi Slovencev Nadiških dolin in Režije, ker je priključitev tega ozemlja k italijanski državi pomenila da italijanske politične državnike do današnjih dni hkrati vključitev teh Slovencev v italijanski narod.

Sto let zgodovine beneških Slovencev je zato stoletna tragedija ljudi, ki niso smeli biti to, kar so, namreč Slovenci. Vsaka beseda ali dejanje, ki je odražalo objektivno resnico, — in je bila zato samo znak poguma in poštenosti do samega sebe in do svojega rodu — je bila proglašena za izzivanje, sovraštvo do države, hlapčevstvo tujcu, skratka za nekaj, kar je treba kaznovati. In kazni ni bilo malo in tudi žrtev je bilo obilo.

Brez šol v materinem jeziku in kljub načrtnemu izrivanju slovenske besede iz cerkva, je slovenska beseda med beneškimi in kanalskimi Slovenci vzdržala vse napade in poizkuse, da jo zatrejo. V trajnem gmotnem pomanjkanju in stiski so trdno branili svoj jezik kot svoje veliko bogastvo.

Iz roda v rod je šlo to izročilo in v ugodnejših zgodovinskih obdobjih vzvalovilo to sicer mirno ljudstvo,

BENEŠKI VEČER

14. novembra je priredilo Društvo slovenskih izobražencev v Trstu »Beneški večer«, ki so se ga udeležili slovenski izvoljeni predstavniki v tržaško občino, v deželno zbornico in v pokrajinski svet. Razen tega pa so bili navzoči tudi nekateri slovenski župani, časnikarji, kulturniki in mnogi izobraženci sploh ter akademiki.

Nič ni bolj naravnega kot to, da so slovenski razumniki v Trstu povabili v svojo sredo beneške duhovnike ob 100 letnici priključitve te dežele Italiji, da bi spregovorili oni sami o njej.

In nič ni bolj nenavnega, da slovenski razumniki nekoč v Avstriji in kasneje niso tega že pogostokrat v sto letih naredili. Da niso vabili svojih rodnih bratov medse in da sami niso ob vsaki priliki pohiteli mednje.

Bil je zares pomemben večer. Zazvenela je tista pristna domača beseda, ki zveni po vaseh in naseljih v Beneški Sloveniji in iz te besede je zvenela vsa bolečina in ljubezen duhovnika do svojega ljudstva.

Prvi govornik je spremljal z zgodovinskimi datumi zgodovinsko usodo svoje zemlje, ki je pripadala zdaj Beneški republiki, potem Avstriji in nato Italiji. S težkimi letnicami je navajal govornik, kako je pomenila vsaka letnica zmanjšanje in trganje osnovnih pravic, ki jih ima vsak narod od Boga zajamčene in zapovedane. Ti datumi so padali kot kladivo na žeblje, ki zabivajo mrtvaško krsto.

Se huje so bolela zgodovinska dejstva, da se cerkvena oblast v Vidmu ni upirala zahtevam fašističnih oblasti, ki so preganjale slovenski materini jezik tudi iz cerkve in so ga končno tudi pregnale. Strahotno težko je učinkovalo tudi spoznanje, da tudi po koncilu cerkvena oblast v Vidmu še ni poskrbela, da bi imeli slovenski verniki duhovnike, ki poznajo njihov jezik, čeprav so slovenski duhovniki, a so jih namestili po različnih farah po Furlaniji, italijanski duhovniki pa so nameščeni med slovensko prebivalstvo.

Drugi govornik je prikazal težke socialne razmere v Beneški Sloveniji. Pokazal je problem izseljevanja, ko zapuščajo najboljše moči domovino in prihajajo domov kvečjemu še umirat.

Slovenski razumniki so zastavili gospodom mnogo podrobnih vprašanj in so izrazili duhovnikom, ki vztrajno spremljajo svoje ljudstvo, ga podpirajo in pomagajo, kjer morejo, najglobljo zahvalo. Obljubili so jim pa tudi, da bodo skrbneje spremljali življenje svojih rojakov v dolinah Nadiže, Tera in Režije in da bodo tudi javno oblast stalno opozarjali na gospodarske težave tamkajšnjih ljudi, in da morajo popraviti narodne in versko cerkvene krivice, ki so jim bile storjene.

S bregov v Beneški Sloveniji je treba v košu znositi pridelek na dom.

OBRAZI IZ KANALSKE DOLINE

(REPORTAŽA)

Ko privozi vlak skozi zadnji predor pri Naborjetu, se ozka soteska rahlo razširi, da so Ukvani lahko postavili svoje domove v vznožje skalnatega hriba pod Nebrijo. Cerkev se je stisnila najgloblje v sotesko za potok in prihranila v svoji bližini zemljo za poslednji počitek vaščanom.

Niže ob cesti pa so razsejani domovi. Niso veliki, vendar lepo urejeni. Po zunanjem videzu se ne ločijo dosti od njih gostilne, ki jih je kar sedem v tej mali vasi.

V osrčju vasi ima svoj podeželski hotel Vdovc. To je pravo središče in shajališče vaščanov. Če bi bila ta hiša v pravem pomenu hotel, bi najbrže ne bila tako polna kot je sicer. Ne vsak dan, a ob sobotah in nedeljah gotovo. Vendar ni kakega posebnega urnika. Včasih se sredi tedna, ko bi najmanj pričakoval, nabere čuda vaščanov. Vdovc je star preko sedemdeset, a ko mu oživi gostilna, oživi tudi on. Kot bi bil dvajset let star nosi iz kleti steklenice, toči, računa in le malo pije. Ves je zgovoren. A če pridejo tisti, ki jih ceni, potem sede k njim k mizi in močuje. Včasih morajo zato drugi vaščani čakati tudi po četrte ure in več, da zaključi in pribije svoje mnenje, potem se šele dvigne, nasloni roko za uhelj, se skloni nekoliko naprej in vpraša, kaj je kdo naročil. Potem mu postreže in sede spet nazaj.

V kotu sedimo študentje. Čeprav smo vsakoletni gostje in nas imajo vaščani že nekako za svoje, smo bolj tihi, da ne motimo pogovorov. Danes smo med vaščani v gostilni, ker eden izmed naših praznuje rojstni dan. Pogovarjamo se in na pol poslušamo pogovore vaščanov. Naš pomenek je tih, ko pa se omizje vaščanov razgreje, prisluhnemo tudi mi.

»Jaz sem zmeraj rekel, da lahko vse svoje servitutne pravice zgubimo, če ne bomo vsi kot eden«, se razgreje Vdovc.

»Pa ti, Vdovc misliš, da imaš zmeraj samo ti prav«, ga zbode nekdo.

Vdovca opazka razjezi, potisne klobuk nazaj, postane rdeč in tako glasen, da prevpije vso družbo:

»Nič jaz prav, nič! Lahko marsikaj nimam prav, v tem pa imam, da moramo biti edini, če hočemo, da ne bomo servitutnih pravic izgubili. Kaj vam pomaga, če zdaj dobi ta in oni kak meter drv »na račun«, pa je zadovoljen. Je že vzel in to prej kot je naša pravda končana. Vsi bi morali počakati in pokazati, da se ne damo upogniti.«

»Ti lahko govoriš, ko nisi v stiski, kaj pa nekateri, ki komaj čakajo, da dobijo vsaj tisto malenkost,« ga zavrne eden revnejših vaščanov.

»Kaj misliš, da se pri meni cedi mleko in med? Kaj bo pa potem, če sploh nič več ne bo? Če je kdo res v veliki stiski, bi morali pa drugi pomagati, da bi lahko vsi vzdržali,« pojasnjuje Vdovc.

Videti je, da večina odobrava njegove besede.

Tako se pogovarjajo možje. Vdovcu ni dosti mar, če odidejo nekateri gostje drugam, ker morajo predolgo čakati. On se zdaj razgovarja in nima časa. Vsi ga že poznajo kakšen je, zato se ne jezijo in ne silijo vanj.

Končno odidejo tudi možje in Vdovc ostane sam. Šele zdaj se mu približa tudi kdo iz vasi, ki ne spada med »može« in

Narodni buditelj Beneških Slovencev
— msgr. Trinko

toda vsako upanje, da bodo za njihov jezik nastopili svetlejši dnevi, so trpki dogodki vedno znova zakopali.

Koliko upov je vzbudila proglastev italijanske republike in posebno še sprejetje nove ustave! Do najbolj skritih kotičkov države so segali blagodejni vplivi ustave, samo v Beneški Sloveniji se še vedno vzdržuje stanje, ki ga je ustava formalno ukinila.

Svečan poudarek proslavi stoletnice priključitve ozemlja, ki vključuje tudi Beneško Slovenijo, je dal s svojim obiskom sam predsednik republike. Slovenci v videmski pokrajini so z velikim zaupanjem naslovili na najvišjega čuvarja ustave spomenico, v kateri so mu prikazali svoje tegobe in izrazili pričakovanje, da se končno pristopi k reševanju vprašanj slovenske narodne skupnosti v vsej videmski pokrajini.

Osrednje slovenske prosvetne in kulturne organizacije v Italiji soglašajo z vsebino omenjene spomenice in so povsem solidarne z Odborom slovenske narodne skupnosti v videmski pokrajini in terjajo od vseh pristojnih civilnih in cerkvenih oblasti, strank, organizacij, ustanov in posameznikov, ki jim je do tega, da se utrdi demokratična ureditev v državi, da se odpravijo krivice in izpolni pričakovanje, ki so ga Slovenci videmske pokrajine izrazili v spomenici.

V Gorici, 25. oktobra 1966

Društvo slovenskih socialistov za kulturo, prosveto in umetnost, Trst
Klub slovenskih izobražencev, Trst
Slovensko-hrvatska ljudska prosveta, Trst

Slovenska kulturno-gospodarska zveza, Trst

Slovenska prosveta, Trst

Slovenska prosvetna zveza, Gorica
Zveza slovenske katoliške prosvete, Gorica.

"TAM KJER TEČE BISTRA GAIL..."

»Reka Gail je prestopila bregove. Drava je preplavila predmestje Vιλ-lacha. Železniški promet med Italijo in Avstrijo so preusmerili na progo Ljubljana-Jesenice-Rosenbach«. Tako so poročali radio Koper in tukajšnji slovenski časopisi. Uredniki teh poročil sploh niso slutili, da je Gail le nemško ime za Ziljo in da je Rosenbach, prva avstrijska postaja pod Karavankami, slovenska Področica.

Razumem, da se jugoslovanski propustničarji zanimajo za najlonke, frižiderje in chewing-gum, kakor se naši turisti zanimajo za »fetine« in avstrijski za papriko, toda slovenski časnikarji bi se morali zanimati tudi za kaj drugega.

DVA BOLESTNA PRIMERA

Prvi primer: Neko dekle sem prosil, da bi za neko X publikacijo napisala poročilo o neki predstavi. Odgovorila mi je, da zelo rada, a da za tisto publikacijo članka ne bo podpisala, ker se ne mara »opredeliti«. To dekle je zelo inteligentno in marljivo, zato me je njen odgovor razočaral. Prav ona mi je namreč včasih zatrjevala, kako se je treba v življenju »angažirati«. Angažirati se — za kaj?

Drugi primer: Fant je v službi. Ima prosto soboto in nedeljo. Med tednom pa je prost zvečer. Povabil sem ga, da bi na nekem odru sodeloval pri majhni proslavi. Žrtvoval bi za to le nekaj večerov. Odklonil je, češ da ne mara imeti obveznosti. Ne mara imeti obveznosti, hoče biti vsak večer prost in sam ne ve zakaj. Noče imeti obveznosti — v pričakovanju česa?

Oba primera sta me globoko razočarala ker kažeta, da sta fant in dekle, kljub svoji mladosti, že prava starčka: previdna oportunisti, sterilna, neodločna. In vendar imata obadva vsak dan polna usta lepih parol o angažiranosti, odločnosti, naprednosti, borbi, tveganju, delovanju...

TU QUOQUE...: Pod tem naslovom sem v prejšnji številki Mladike objavil odstavek o slovenskih profesorih in profesorjih, ki uče na slovenskih šolah, a govorijo med sabo italijansko. Zaradi tistega odstavka so bili nekateri profesorji užaljeni.

Odgovarjam. Prvič. Poštenih in zavrednih profesorjev moje pisanje ni moglo užaliti. Drugič. Tisti, ki govorijo italijansko celo v profesorskih zbornicah, mojih vrstic sploh niso brali in zato ne morejo biti užaljeni. V tržaško kroniko pa je prav, da jih zabeležimo, sicer ne bodo mogli naši znanjci razumeti, kako smo izgubili.

KONDOR

poskuša pričeti pogovor. Vdovec se okajenim gostom zasmije, da vidiš njegove čeljusti brez zob, pomakne klobuk še bolj nazaj in jih pouči, da bi bilo dobro iti domov. Ura je polnoč, nikogar ne priganja, le rahlo opominja.

Tudi mi se začnemo pripravljati, da bi odšli. Toda gospodar bi zelo rad, da bi še ostali. Zdaj, ko se je pogovoril z vaščani, bi se rad še z nami. Prinese vino in prisede.

A takrat se Hanzi primaje v gostilno. To je droben, majhen, toda žilav mož. Roke se mu tresejo in videti je, da mnogo preveč pije. Ziblje se in strašno maha z rokami. Klobuk mu pleše po glavi, tako da ga mora z negotovimi rokami loviti in potiskati na čelo. Zelo glasen je in jezi se na ves svet. A to je le navidez, kajti hitro se umiri in se ponudi, da bo plačal kozarec vina, čeprav najbrže nima več lire v žepu. Dober je. Hoteli smo spat, a Hanzi ne pusti.

»Ampak, Hanzi, ko sva se lansko leto videla, ste rekli, da boste nehali piti,« ga očitajoče pogleda naš profesor.

»Saj bi, gospod, a kako bi brez pijače, ko je na svetu tako strašno hudo. Ko pijem, pozabim na vse. Tako sam sem, da ne morejo vedeti kako.«

»Saj imate Vdovca, ki vas zmeraj sprejme. In tudi drugi so sedje so tako dobri.«

»Je res, gospod, da imam te ljudi. Vdovec tudi dà kakšen kozarec, čeprav ga ne morem plačati. S sosedi pójemo in radi tudi meni nalijejo kozarec, ker dobro poprimem, a vse to je še premalo. Rad bi delal, pa nimam prave moči. Oslahel sem, vidijo gospod.«

»Hanzi, to je zato, ker preveč pijete in premalo jeste in premalo počivate!«

»Imajo prav. Ampak mi ni da bi jedel. Delal bi rad. Gospod v Zabnicah so dobri in me radi vzamejo, če vozimo kakšna lažja drva z žage, vedo pa, da nimam dosti moči.«

»Hanzi, zdaj bi morali že spati, pa ste še v gostilni, kako boste imeli jutri moči za delo!«

»Imajo prav, ampak doma je tako prazno. E, enkrat sem imel moč, enkrat, ko sem imel še ženo. Dva otroka imam, punco in fanta. Jej, kako sem bil jaz močan, ko je bila še žena živa. Doma imam orodje za vodovodno napeljavo, vse sem v vasi popravljaj, vse jaz napeljeval. Takrat, ko je bila žena živa. A ko je umrla, se je vse podrlo. Takrat sem začel zahajati v gostilne in zmeraj bolj sem izgubljal moči. O, imam še orodje doma, vse tisto orodje, s katerim sem delal, a nimam več moči, da bi ga vzel v roke.«

Hanzi postaja bolj in bolj tih, glas se mu trese in oči mu postajajo bolj in bolj vlažne.

»Hčerka mi je zbolela in še zdaj ni prav zdrava, fant pa je odšel v Nemčijo na delo. Oba čakam, kdaj se bosta vrnila. Fant ima svojo posteljo in sobo, hčerka spi na mamini postelji. Rad bi dal vašim študentom tudi fantovo sobo, zastonj bi jo dal, ker imam mlade ljudi rad, a morda pride moj fant prav te dni domov. Zato ga mora postelja čakati.«

Z Vdovcem poslušamo in ga pustimo, da pove vse, kar ima na srcu. Potem mu položi profesor roko na rame in mu skuša dati poguma:

»Hanzi, vi še niste stari, dva otroka imate, za katera morate živeti. Tudi zdravi ste, le pijači se morate odreči.«

»Ko bi oni vedeli, kako rad bi to naredil, a nimam moči. Oni imajo tako odkrite oči in vem, da mi dobro hočejo. Že to, da poslušajo enega pijanca, je tako lepo. Vejo, jutri bom dal njihovim fantom sveža jajčka, imam precej kokoši. Tudi njihovi fantje so tako prijazni...«

»Hanzi, vi morate sami jesti več, če pa boste dali fantom, vam bodo radi plačali. Ampak mi gremo jutri na Svete Višarje in nas ne bo doma.«

»Kaj res? Ali bi smel tudi jaz z njimi?«
»Zakaj pa ne, Hanzi, če boste tako zgodaj vstali!«
»Jaz, da ne bi vstal? Kaj pa mislijo?«
Naenkrat je vstal, se močno zamajal, pozdravil in odšel.

Na letovanju smo vstajali samo takrat zgodaj, kadar smo imeli v načrtu kak daljši izlet. Naše letovanje je pač namenjeno počitku, čeprav je večina med nami vsako leto zdrava, a končno pa doma le želijo, da se vsestransko odpočijemo in seveda nadihamo svežega zraka na izletih, sprehodih in igriščih.

Pot na Svete Višarje ni posebno zahtevna. Tisti, ki hočejo z vzpenjačo, imajo le kake pol ure peš hoje. A zanimivo je, da skoraj nikogar vzpenjača ne mika, ko se odpravljamo na goro. Celo nežna dekliška bitja, ki jim »nagajajo srca«, ki imajo »prelahke čevlje«, »previsoke pete« in ne vem še kakšne izgovore navajajo, kadar je treba hoditi, so za Višarje navdušena. Najprej jih je samo nekaj za pot skozi Ovčjo vas, potem pa zmeraj več in nazadnje že ni nikogar, ki bi hotel z vzpenjačo.

Vsa vas še spi, ko odhajamo v večjih in manjših skupinah. Ko smo že visoko nad Ovčjo vasjo, nas pozdravi jutranje sonce. Eni hitijo, da bi čim prej prišli do borovnic, drugi iščejo gobe, tretji obirajo maline. Če bi nas kdo gledal z višine in nas ne bi zakrivalo grmovje in visoka trava, bi videl, kako se pomikamo kot mravlje po trije, po štirje više in više. Ko najdemo grmiče jagod in borovnic, sedemo in se zlepa ne premaknemo naprej. Šele tedaj, ko sonce že močno pripeka na nas, vemo, da gre na enajsto in da moramo brez počitka nadaljevati pot.

Svete Višarje so v sončnem dnevu posebno lepe. S prihodom na vrh je združen topel čaj in potem tisti lepi obisk Višarske Matere božje v cerkvi. Spremlja te občutek, da si zelo visoko. Venec še višjih gora te obdaja, Lovci gledajo nate in te vabijo, a v cerkev vabi droben zvonček. Oblečemo maje in se zgrnemo pred oltar. Vsi najprej nekaj časa nemo zremo v Marijo in zdi se, kakor da Ona gleda vsakemu izmed nas v dušo in razbira naše prošnje.

Na oltar polagamo vsak svoje tihe težave. Nihče ne ve zanje, skrite so svetu. Ne pojemo in ne molimo glasno, med nami in Marijo je tih pogovor. Lepo je v tej bližini in globoki tišini.

Ko postanejo naše molitve potem glasne in jih darujemo z duhovnikom Bogu, se oglasi tudi pesem pred oltarjem.

Kmalu pa zaslišim iz apside tiho ihtenje in ko pogledam natančneje, vidim Hanzija, ki sklanja obraz na klop.

Maša je končana in spet smo na vročem soncu. Dobra volja prekipeva. Približa se nam Hanzi, nasmejan je in zdi se zelo srečen.

»No, vidijo, da sem prišel! Ne bodo mislili, da nimam nobene moči in nobene volje več«, se pobaha profesorju.

»Saj pravim, Hanzi, da ste junak. Ali bomo sedli in kaj popili?«

»Ja, vejo, ampak ne vina!«

»Prav, Hanzi, samo čaj bomo pili.«

»In potem bomo šli skupaj v dolino. In bodo povedali, go spod, Vdovcu in drugim, da sem bil z njimi na Svetih Višarjah.«

»Seveda, seveda bomo.«

Pili smo čaj in potem hodili skupaj v dolino, ko je sonce že zahajalo. Hanzi je pripovedoval, kako lepo je bilo, ko je bila še žena živa in sta bila skupaj z otrokoma na Svetih Višarjih. In da se mu je zdelo danes tudi zelo lepo, ko se je srečal na gori z velikimi prijatelji; to ga spominja na lepoto velike družine. In on spada vanjo.

RUDNIK ZA DUHOVNIKE

(Članek je vzet iz Ekonomske politike. Ponatisnil ga je Ljubljanski dnevnik, 9. novembra 1966)

Poročila iz Sarajeva pravijo, da je v zadnjem času odšlo s tega območja v zahodno Nemčijo najmanj 20 katoliških duhovnikov. V ekonomskem žargonu pravijo, da je v zahodnih državah ob najrazličnejšem pomanjkanju delovne sile čutili tudi pomanjkanje »verskih kadrov«.

Bolj poučeni pa še trdijo, da si ti duhovniki ob svojih verskih nalogah prizadevajo, da bi naši ekonomski emigranti obdržali zvezo z domovino, s čimer posredno ali neposredno prihajajo v spor s tistim delom politične emigracije, vključno tudi duhovščine, ki je iz čisto drugih razlogov zbežal iz domovine.

Ni naša naloga posegati v motive ali pa ocenjevati doseg te dejavnosti cerkvene organizacije s stališča, za katero gre. Toda, vse je čisto naravno. Če gre iz naše države na delo v Zahodno Nemčijo nekaj deset tisoč delavcev, med katerimi so dejanski in potencialni verniki, potem jih ni mogoče pridobiti za vero, če ni z njimi nihče ali pa če preizkušamo njihove rodoljubne občutke. Zato ti duhovniki opravljajo najbolj naravno stvar na svetu, ko ljudem, daleč od svojih, pomagajo, da se ne čutijo odrezane od Jugoslavije.

Registracija tega pojava ima drug pomen — vprašanje, ki se vsiljuje samo po sebi.

Pri nas imamo veliko organizatorjev in organizacij za vse in marsikaj, začeni od sindikatov in izseljencev, do kulture in zabave. Največji doseg v približevanju temu našemu človeku v Evropi pa je odlok o referatih za delovno silo v nekaterih naših diplomatskih predstavništvih v Evropi. Kajti niti o ideji, da bi zavodi za zaposlovanje iz domovine nekaj pomagali, še ni doseženo soglasje zaradi klasičnega problema: »Kdo bo plačal«.

Od »posvetnih« organizacij seveda ni mogoče zahtevati discipline, kakršno ima cerkvena organizacija ali — če je komu bolj všeč — takšne privrženosti cilju, zaradi katere gre duhovnik celo v rudnik. Toda, tudi tem profanim organizacijam očitno ne bi škodovalo nekaj več človeškega navdušenja, ki ga očitno ni veliko. Kajti, ko človeka črtajo s seznama, kjer je plačeval članarino, potem je izgubljen vse dotlej, dokler ga vrnitev v državo ne postavi spet v isti seznam. Kaže torej, da so mnogi naši ljudje — po nekaterih cenitvah jih bo kmalu celo 400.000 v tujini — samo črke imen in priimkov v seznamu članstva organizacije, ki je sama sebi namen. Mednarodni stiki — to je sodelovanje na kongresih in dobro plačano mesto v predstavnstvu. Odhod v rudnik, to pa je za — duhovnike.

ZGODOVINA SLOVENSKEGA ŠOLSTVA

Dne 19. julija 1961 je končno parlamentarna komisija sprejela zakon za slovenske šole v goriški pokrajini in na tržaškem ozemlju. Zakon seveda ni rešil vseh vprašanj in samo besedilo zakona predvideva še dodatne ukrepe, ki so potrebni za dosledno njegovo izvajanje. Zakon velja le za Goriško in Tržaško in ni bilo upoštevano načelo izraženo v spomenici z dne 14. januarja 1957, da se ustanove v duhu čl. 6 italijanske ustave državne šole s slovenskim učnim jezikom povsod tam, kjer živi slovenska narodna manjšina. Da do tega ni prišlo, je treba vsaj delno iskati vzroke tudi v izsiljeni spomenici beneških županov, ki so prav v času razprav o tem zakonu podpisali izjavo, naslovljeno na predsednika republike, da slovenskih šol ne potrebujejo. Zakon za slovenske šole je kompromis med vladnimi strankami in levo opozicijo. Zakonu so nasprotovale le nacionalistično prežete desničarske skupine, ki so zatrjevale, da je zakon nepotreben, da imajo Slovenci že dejansko dovolj in da tega ni potrebno še z zakonom potrjevati.

Ko je bil zakon sprejet, se je slovenska javnost oddahnila, ker je bilo vendar končno kronano dolgoletno prizadevanje o vprašanju, s katerim so se bavile vse politične in kulturne skupine, v katerih se udeležujejo Slovenci. Zakon nosi števil. 1012, sprejet je bil 19. julija 1961 in se glasi:

Čl. 1

V otroških vrtcih, v osnovnih in srednjih šolah goriške pokrajine in tržaškega ozemlja se pouk vrši v materinem jeziku.

V ta namen se v goriški pokrajini in na tržaškem ozemlju dodatno k šolam v italijanskem jeziku lahko ustanovijo šole s slovenskim učnim jezikom tistih vrst, ki jih predvidevajo veljavne šolske določbe.

Ustanovitev in morebitna ukinitve šol s slovenskim učnim jezikom se odreja z dekretom predsednika republike na predlog prosvetnega ministra sporazumno z zakladnim ministrom.

Rajbel - kjer koplje v rovih mnogo slovenskih rudarjev

Nič novega ni, kar se tiče bremen krajevnih ustanov v zvezi s šolstvom.

Čl. 2

Šole, omenjene v drugem odstavku čl. 1, so namenjene pripadnikom slovenske jezikovne skupine, ki so italijanski državljani, ali ki imajo stalno bivališče na področju. Vpisovanje in obiskovanje šol s slovenskim učnim jezikom sta podrejena veljavnim določbam za odgovarjajoče italijanske šole.

Čl. 3

V osnovnih in srednjih šolah s slovenskim učnim jezikom je obvezno učenje italijanskega jezika.

Stolice za italijanščino v srednjih šolah s slovenskim učnim jezikom se lahko dodelijo stalnim ali poverjenim profesorjem ustreznih italijanskih šol, ki popolnoma obvladajo slovenščino, kar se ugotovi s posebnim izpitom.

Čl. 4

Urniki ter učni in izpitni programi za vsako vrsto šole ali zavoda s slovenskim učnim jezikom se odobrijo z dekretom predsednika republike na predlog prosvetnega ministra.

Čl. 5

Za poučevanje v osnovnih šolah v slovenščini v goriški pokrajini in na tržaškem ozemlju se ustanovi pri vsakem od dveh šolskih skrbništev poseben stalež osnovnošolskih učiteljev.

Mesta v omenjenih staležih se dodelijo na podlagi natečajev, katerih se lahko udeležijo kandidati slovenskega materinega jezika, ki imajo pogoje za vstop v redne učiteljske staleže.

Osnovnošolski učitelji posebnih staležev v smislu pričujočega člena uživajo enake gospodarske pogoje ter pogoje za napredovanje, ki veljajo za osnovnošolske učitelje rednih učiteljskih staležev.

Čl. 6

Za nadzorstvo in nadzorniško službo nad osnovnimi šolami s slovenskim učnim jezikom se šolski skrbniki Gorice in Trsta poslužujejo osebja, ki popolnoma obvlada slovenščino.

Čl. 7

Stalna mesta vodilnega in učnega osebja srednjih šol s slovenskim učnim jezikom v goriški pokrajini in na tržaškem ozemlju se podeljujejo na podlagi natečajev, ki jih razpiše minister za prosveto na podlagi zadevnih veljavnih določb. Natečajev, ki jih omenja prejšnji odstavek, se lahko udeležijo kandidati s slovenskim materinim jezikom, ki imajo vse pogoje, kateri se normalno zahtevajo za sprejem v stalež.

Učno osebje omenjenih srednjih šol uživa enake gospodarske pogoje in pogoje za napredovanje, ki veljajo za profesorje odgovarjajočih italijanskih šol.

Nadaljevanje na str. 173

NARAŠČANJE PREBIVAVSTVA IN PREHRAMBENE MOŽNOSTI

Oglejmo si sedaj stališče in smernice katoliške Cerkve do demografskega problema. Moramo pa takoj poudariti, da se ta problem ne more zreducirati na demografsko znanost kot tako. Naraščanje prebivavstva je tesno povezano tudi s socialnimi, gospodarskimi in političnimi vprašanji.

Zategadelj in iz povsem filozofsko moralnih razlogov katoliška Cerkve zavrača enostransko, to se pravi čisto demografsko rešitev, ki jo zagovarjata strokovnjaka Združenih narodov za demografska vprašanja Thompson in Notestein. Ta dva vidita edino rešitev naraščajočemu demografskemu pritisku v nadzorovanju rojstev. Katoliška Cerkve pa nakaže možnosti in sredstva za odpravo nesorazmerja med demografskimi in gospodarskimi strukturami. Nobena rešitev pa ne bo pravilna in sprejemljiva, če ne bo upoštevala nedotakljivosti človeškega življenja.

Uspešna sredstva za doseg pravilnega ravnovesja med naraščanjem prebivavstva in prehrabnimi možnostmi bi lahko bila naslednja:

1. izboljšanje produkcijskih sredstev,
2. valorizacija neobdelanih področij,
3. svobodno izkoriščanje naravnega bogastva,
4. racionalna premestitev prebivavstva,
5. gospodarsko izkoriščanje atomske energije

Izboljšanje produkcijskih sredstev

Povojna obnova ni bila povsod enako učinkovita. V Zahodni Evropi in v Severni Ameriki je bila sorazmerno zelo hitra. Ne moremo pa govoriti o napredku v Južni Ameriki in na Daljnem Vzhodu, kjer je še vedno veliko pomanjkanje. Vendar pa so strokovnjaki FAO ugotovili, da bi na primer v Indiji bilo mogoče povečati pridelek žita v 10. letih za 30 odst., če bi se poslužili evropskih pridelovalnih metod.

Napredek v kmetijstvu bi lahko v veliki meri pripomogel, da bi se proizvodnja prilagodila prehrabnim zahtevam naraščajočega prebivavstva. Po drugi strani pa lahko demografski porast poživi tehnični razvoj. V redko naseljenih deželah se lahko razvije samo kmečko gospodarstvo. Industrija postane donosna samo v gosto naseljenih deželah, v kolikor se je samo v teh mogoče poslužiti najrazličnejših ekonomsko donosnejših produkcijskih sistemov.

Valorizacija neobdelanih področij

Zagovorniki takojimenovanih Birth Control zatrjujejo, da bo prebivavstvo doseglo v prihodnjih stoletjih število 2000 milijard, če se bo množilo v takem ritmu kot se sedaj. Ni pa nikjer rečeno, da se bo sedanji ritem naraščanja prebivavstva nujno nadaljeval.

V glavnem je sedanji demografski porast najmočnejši v tistih deželah, kjer razpolagajo s še neobdelanimi področji. In ravno ta področja so zelo rodovitna in tudi podnebni pogoji so ugodni za poljedelstvo. Ceylon, Birma, indokitaški polotok, Malezija, Indonezija;

ZDA razpolagajo še vedno z obsežnimi še neobdelanimi področji. Na 50 odst. suhe zemlje na našem planetu je možno obdelovanje. Nekateri menijo da je doslej izkoriščenih le 10 odst. te zemlje. Pomislimo samo na možnosti, ki bi nam jih nudila bonifikacija in valorizacija prostranih močvirij ob Amazonki.

Svobodno izkoriščanje naravnega bogastva

Problem porazdelitve naravnega bogastva je bil povsem nerešen v obdobju med dvema vojnama. Kljub temu, da sta Društvo narodov in Mednarodni urad za delo med leti 1920 in 1939 skušala najti primerno rešitev temu problemu, sta naletela na gluha ušesa pristih, ki so imeli v posesti naravna bogastva. Cerkev je zaskrbljujoče sledila temu dogajanju. Glavni poročevalce Socialnega tedna francoskih katoličanov leta 1928 prof. Charles Bodin se je v tej zvezi takole izrazil: «Skupnost ima dolžnost ščititi naravno pravico do zasebne lastnine. Ima pa tudi dolžnost nadzorovati uporabo teh dobrin v smislu, da le-te ne ostanejo neizkoriščene v škodo skupnosti oziroma celega človeštva.»

V resnici pa je tedaj razvoj šel čisto drugačno pot. Nekatere države so vskladiščile ali pa tudi uničile ogromna naravna bogastva samo zato, da se je zaostriilo v svetu pomanjkanje, ki je privedlo do katastrofalne vojne

Racionalna premestitev prebivavstva

V človeški zgodovini poznamo prostovoljno in prisiljeno preseljevanje narodov oziroma posameznikov. Posamezniki z družino pa se tudi sedaj selijo, ali kakor temu pravimo, emigrirajo. Katoliška Cerkve je bila vedno naklonjena emigraciji, saj so papeži Pij IX., Leon XIII. in Pij X. često nastopili pri nekaterih vladah, da bi izposlovali primerno ravnanje do priseljenih družin.

Dandanes bi bila možna masovna emigracija na štiri celine: v Avstralijo, v Afriko, v Južno Ameriko in v Severno Ameriko.

Gospodarsko izkoriščanje atomske energije

V prejšnjem stoletju je industrijska revolucija postavila na laž Malthusove teze, saj se je življenjski standard celo dvignil. Ali bi se lahko ne zgodilo nekaj podobnega tudi to stoletje, v katerem nudi atomska sila vedno večje možnosti uporabe v industrijske namene? Dobro vemo, da je življenjski standard močno pogojen po količini energije, s katero lahko razpolagamo. Klasični energetske viri, kot sta premog in jeklo, bodo v doglednem času izčrpani. Tako se postavlja pred človeštvo nujnost, da si pravočasno preskrbi nove energetske vire, ki mu jih nudi atomska sila. Uporabo atomske energije v miroljubne namene pa bo morala spremljati jasna zavest povezanosti in krščanske ljubezni vsega človeštva. Tako je stališče in taki so nasveti katoliške Cerkve v sodobnem svetu.

MARIJAN BAJC

SLOVENSKI TISK NA PRIMORSKEM MED OBEMA VOJNAMA

Narodna in študijska knjižnica v Trstu je pred kratkim izdala na ciklostil razmnoženo BIBLIOGRAFIJO SLOVENSKEGA TISKA V ITALIJI MED DVEMA VOJNAMA, to je od leta 1918 do 30. aprila 1945. Zbrala in uredila jo je knjižničarka Antonija Kolerič s sodelovanjem Marjana Pertota.

Ta knjiga je pomembnejši kulturni dogodek, kakor bi kdo utegnil pomisliti, kajti vsaka bibliografija je ogledalo duhovnega in kulturnega življenja kakega naroda. V njej je zbrano vse, kar so pomembni in manj pomembni ljudje ustvarili in dali v tisk v določeni dobi. Za Primorsko je taka bibliografija še manjkala, ker je izšla samo za prvo obdobje, to je, za začetek in razvoj slovenskega tiska pod Avstrijo do konca prve svetovne vojne. Po zadnji vojni vnaša tržaški in goriški tisk Slovenska bibliografija, ki izhaja za vsako leto posebej v Ljubljani.

PRIPRAVA BIBLIOGRAFIJE

Da bi nekoliko več zvedel o tem zahtevnem in odgovornem delu, sem se obrnil na sestavljavko Antonijo Kolerič, ki je kot knjižničarka najbolj občutila potrebo po taki bibliografiji, saj so domači in tuji

obiskovavci Študijske knjižnice neprestano spraševali o različnih medvojnih tiskih. Ker ni imela na razpolago primernih pripomočkov, je že pred leti sama začela zapisovati in sestavljati kartoteko primorskega tiska za lastno uporabo. Vanjo je najprej vnesla to, kar ima Študijska knjižnica sama v zalogi, nato se je poslužila raznih almanahov, zlasti Jadranskega almanaha, v katerem je dr. Anton Kacin zbral ves primorski tisk do leta 1930. Jadranski almanahi so danes redkost, zato širši javnosti niso dostopni, imajo pa tudi to pomanjkljivost, da nimajo vseh bibliografskih podatkov, kakor jih zahteva današnje moderno knjižničarstvo. Veliko podatkov je priobčil tudi France Bevk, a so prav tako raztreseni po različnih revijah in pomanjkljivi. Vse te podatke je bilo treba torej znova preveriti in izpolniti.

Počasi je Koleričeva nabrala toliko bibliografskega materiala, da je odbor Študijske knjižnice v Trstu sklenil, da izda celotno bibliografijo. Tedaj se je Koleričevi pridružil še knjižničar Marjan Pertot, ker je bilo treba še marsikaj izpopolniti in dodati iz knjižnic in zbirk, ki jih nima Študijska knjižnica v Trstu. Tako sta šla oba večkrat v Tomaj, kjer je najbogatejša primorska župnijska knjižnica. Tu sta pregledala knjigo za knjigo in našla zbranega največ primorskega tiska med obema vojnama. Gospod msgr. Kjuder, ki z veliko ljubeznijo in znanjem vodi to knjižnico, jima je po svojih močeh pomagal in svetoval. Nekaj knjig in revij sta našla tudi v knjižnicah Marijinih družb v ulici Risorta in v Rojanu. Obiskovala sta tudi zasebnike, o katerih sta zvedela, da hranijo knjige. Tako sta našla na nekem podstrešju dve knjigi, ki nista bili še nikjer zapisani in nihče ni več vedel, da sta sploh izšli.

MEDVOJNI TISK V KNJIŽNICAH

Izmed rednih knjižnic ima Biblioteca Civica v Trstu le malo medvojne slovenskega tiska, tudi Koprška študijska knjižnica ni bogata, ljubljanska Narodna in univerzitetna knjižnica pa sploh ni načrtno zbirala tega tiska, ker je bila meja in ga ni dobivala uradno in brezplačno, zasebna pobuda pa je bila premajhna.

Ob vsaki enoti — knjigi ali časopisu — sta Koleričeva in Pertot označila, kje sta knjigo dobila, da jo lahko tisti, ki jo potrebuje, najde. Nista pa dodala podatkov za zasebne lastnike.

Ko je bilo gradivo pripravljeno, sta sestavljavca začela iskati tiskarno, da bi bibliografija izšla tiskana. Toda stroški so bili preveliki — nad 400.000 lir —, študijska knjižnica tega ni zmogla, zato sta sestavljavca sama stipkala matrice in jih nato razmnožila na ciklostil, samo platnice so tiskane. Kljub temu pa je oprema knjige lepa, čitljiva in uporabna.

NAD 1000 SLOVENSKIH TISKOV

Ce sedaj odpremo knjigo Bibliografija slovenskega tiska v Italiji med obema vojnama, nas takoj preseneti visoka številka, ki stoji pri zadnji publikaciji iz leta 1945: to je številka 1.035. V 28 letih je torej izšlo v Trstu, Gorici in ostali Italiji nad tisoč različnih slovenskih tiskov, povprečno 37 na leto. Če pa upoštevamo, da je pustila prva svetovna vojna veliko razdejanje na vseh področjih, da je bilo te rane treba zaceliti in se vživeti v nove razmere, ter da je druga svetovna vojna skoro popolnoma zatrla kulturno delovanje, se povprečna letna številka izdatno poveča.

PRVA LETA PO VOJNI SLOVNICE

Prva leta je prevladovalo na slovenski in italijanski strani zanimanje za medsebojno spoznanje, zato je izšla cela vrsta slovnice slovenskega in italijanskega jezika. Napisali so jih ugledni kulturni delavci, kot: Vinko Bandelj, Marica Gregorič - Stepančič, Ferdo Kleinmayr, najuglednejši beneški znanstvenik Ivan Trinko in goriški profesor Josip Nemec. Da so te slovnice res služile svojemu namenu, kažejo številni ponatisi, tako slovenskih kakor italijanskih. Prav tako je izšlo nekaj slovarjev obeh jezikov.

ŠOLSKJE KNJIGE

Dokler so obstajale slovenske osnovne šole, so jih dobro oskrbovali z berili, računicami, zgodovinskimi, prirodopisnimi in drugimi knjigami. Istočasno so imeli učitelji na razpolago in v izbiro po dve ali več Beril različnih sestavljavcev. Leta 1921 so izšle knjige tudi za meščanske šole.

ŠKOFIJSKI LISTI TUDI V SLOVENŠČINI

Veliko knjig je izšlo za versko življenje, kamor spadajo različni molitveniki, zgodbe svetega pisma, šmarnice, knjige za premišljevanje in vsakoletni pastirski listi tržaškega in goriškega škofa, ki so izhajali tiskani tudi v slovenščini.

ČASOPISJE

Časopisje je imelo bogato tradicijo, saj so s prvimi slovenskimi listi poskusili Tržačani že leta 1848. Ob koncu prve svetovne vojne je izhajala v Trstu EDINOST, osrednje glasilo vseh tržaških Slovencev, ki je začelo izhajati že leta 1876, štiri leta potem, ko so dobili Slovenci v Ljubljani svoj prvi dnevnik Slovenski narod v Jurčičevem uredništvu. Edinost je imela svojo tiskarno in zaradi dobrih sodelavcev ugled in razširjenost med ljudstvom. Izhajala je do 4. septembra 1928.

Istočasno je v Gorici izhajala GORIŠKA STRAŽA, ki je nastopila svojo pot 19. sept. 1918 in jo zaključila 19. nov. 1928, istega leta kot Edinost. Vzporedno s Stražo

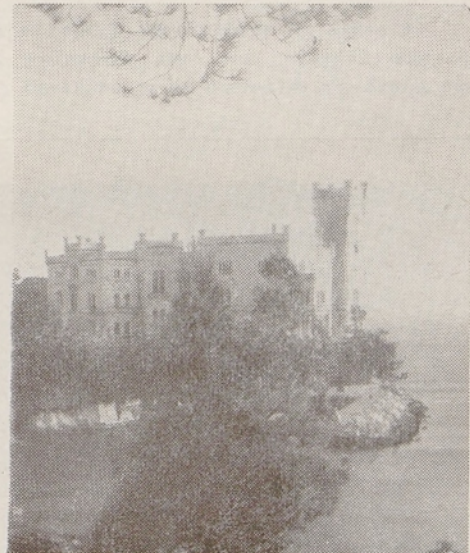
je v Gorici izhajal tri leta GORIŠKI SLOVENEK (1919-1921), v Trstu pa legalno in ilegalno dvajset let DELO, glasilo Socialistične zveze v Julijski Benečiji (1920-40). Strokovni glasili sta bili TRGOVSKI LIST v Trstu (1918-1920), in GOSPODARSKI LIST v Gorici (1922-28). Februarja 1923 je začel v Trstu izhajati MALI LIST, tednik za novice in pouk, in se ohranil do leta 1929, ko se je preselil v Gorico, spremenil ime v NOVI LIST in izhajal še eno dobro leto. Vzporedno so najprej v Trstu, potem v Trstu-Gorici izhajale NOVICE, tednik (1924-27).

DRUGI LISTI

Poleg teh političnih in strokovnih listov je izhajala še vrsta drugih z najrazličnejšo usmerjenostjo in vsebino. Učitelji so izdajali UČITELJSKI LIST kot glasilo slovanskih učiteljskih društev v Trstu (1920-26), Zbor svečnikov sv. Pavla v Gorici ZBORNİK (1920-28), pravniki v Trstu PRAVNI VESTNIK, list za pravoslovje in pravosodje (1921-28), delavske zadruga za Trst, Istro in Furlanijo v Trstu vestnik ZADRUGAR (1921-26), v Gorici GLAS JULIJSKE BENEČIJE, tedensko glasilo fašizma (1922-25). Ženske so imele tri glasila: najprej je bila v Trstu JADRANKA, glasilo zavednega ženstva (1921-23), nato ŽENSKI SVET, glasilo ženskih društev v Julijski Krajini (1923-29), v Gorici SLOVENKA (1922-23).

MESEČNIK MLADIKA — PREDHODNICA NAŠE REVIJE

Več je bilo leposlovnih mesečnikov in manjših glasil, v čemer se je postavila zlasti Gorica, ki je bila bolj kulturno kot politično središče. Najprej je izhajala

tu MLADIKA (1920-23), dobra družinska revija, ki se je nato preselila v Celje k Mohorjevi družbi in izhajala do 1941; sedanja tržaška Mladika je torej naslednica goriške. Za Mladiko je začel leta 1923 plavati NAŠ ČOLNIC in so obdržal na površju šest let. Zabavi je bil namenjen ČUK NA PALCI (1922-26), verski listič za otroke so bile JASELCE (1927-29), za odrasle NEDELJA (1926-28), SVETOGORSKA KRALJICA (1938-39), in STANIČEV VESTNIK (1926-28); končno so tri leta izhajala še NOVA POTA (1925-28). V Trstu sta krajši

čas izhajala mladinska lista NOVI ROD in NAŠ GLAS. Da bi bila slika popolna, bi bilo treba dodati še nekaj manjših lističev in več zbornikov, ki so redno izhajali.

RAZGIBANO KULTURNO IN POLITIČNO ŽIVLJENJE

Če primerjamo samo časopise, vidimo, kako razgibano je bilo kulturno in politično življenje Slovencev v Italiji, zlasti v prvem desetletju. Na noben način ni zaostajalo za osrednjeslovenskim, tako po vsebini kot kulturni stopnji.

Enako na višku je bilo literarno ustvarjanje in izdajanje izvirnih in prevedenih leposlovnih knjig. Na Primorskem so tedaj delovali in izdajali svoje knjige priznani pesniki in pisatelji, kot Bevk, Karel Širok, Budal, Feigel, Jože Pahor, Ribičič, Pregelj, Lovrenčič, Remec, Majcen, Gradnik, kulturni delavci: Bednarik, Kacin, Kralj, Tonkli, Vouk, Trinko, Šček, Pavlica, Humar in še vrsta drugih. Dosti knjig pa so ponatisnili tudi iz Ljubljane in od drugod.

LETO 1930

Za primer vzemimo leto 1930, ko je bilo časopise že prepovedano. Tedaj je samo Bevk izdal kar šest knjig: ČLOVEK PROTI ČLOVEKU, JAGODA, JULIJAN SEVER, NAGRADA IN DRUGI SPISI, UMIRAJOČI BOG TRIGLAV in ŽIVI MRLIČ, skupaj 897 strani. Poleg Bevkovih pa je tega leta izšlo še 17 knjig drugih romanov, povesti in črtic. Toliko leposlovnih knjig tega leta niti Ljubljana ni izdala! Vsega skupaj pa je to leto izšlo 68 knjig in publikacij. Tudi ta številka je na zavidljivi višini.

GLASBENO ŽIVLJENJE

Še nekaj pri prelistovanju Bibliografije preseneča: glasbeno življenje: cela vrsta glasbenikov je izdala po več skladb. Po delavnosti so se odlikovali zlasti: Vinko

Vodopivec, David Doktorič, Hrabroslav Volarič, Ivan Laharnar, Viktor Šonc, Karlo Adamič, Marij Kogoj, Srečko Kumar, Vasilij Mirk, Oskar Dev, Lojze Bratuž, Breda Šček, Srečko Gregorec in še drugi.

ZALOŽBE

Delovalo je tudi več založb, ki so omogočale tako bogato kulturno življenje: V Gorici ves čas GORIŠKA MOHORJEVA DRUŽBA, GORIŠKA MATICA, SIGMA, v Trstu LUC, EDINOST, ŠTOKA in še drugi.

Vse to in še več vzemo iz Bibliografije slovenskega tiska v Italiji med dvema vojnama, zato moramo biti sestavljavcema res hvaležni za njuno požrtvovalno delo!

IN DANES?

Bibliografija pa nas tudi bridko razočara: toliko so nekoč ustvarjali in tiskali v Trstu in Gorici — toda danes?! Res je, da je bilo tedaj več Slovencev v Italiji, bil pa je tudi fašizem, kljub temu pa je delo cvetelo. Danes imamo demokracijo, vso svobodo, gospodarske razmere so neprimerno boljše, kot so bile med obema vojnama, celo vrsto bogatašev imamo — nimamo pa ene same založbe (če izpustimo Mohorjevo družbo, ki je že od prej), kjer bi lahko slovenski pisatelj ali znanstvenik izdal svojo knjigo! Koliko slovenskih knjig prodajo v Trstu in Gorici?

KAJ BERE 1060 MATURANTOV IN DRUGI TISOČI PO VOJNI?

Do letos je maturiralo na višjih srednjih šolah v Trstu 1.060 fantov in deklet. Kaj berejo? Včasih jo delovala v Trstu in Gorici cela vrsta pesnikov, pisateljev, znanstvenikov, glasbenikov — kje so danes njihovi nasledniki?

Kje so vzroki za to mrtvilo?

B. M.

Gora

*V mehkem plašču
hermelina
belem belem
od snega.*

*Njen zaklad:
zamaknjenost —
tišina
in sonce
v jezeru srca.*

Svete Višarje je že pokril sneg

ZGODOVINA SLOVENSKEGA ŠOLSTVA

(Nadaljevanje s str. 168)

Čl. 8

Diplomam in spričevalom o študiju v šolah s slovenskim učnim jezikom se priznava za vse učinke ista veljavnost, kakršna se priznava diplomam in spričevalom ustreznih državnih šol z italijanskim učnim jezikom.

Čl. 9

Za kar ni predvideno v pričujočem zakonu, se izvajajo določbe, ki veljajo glede osnovnošolskega in srednješolskega pouka.

Čl. 10

Prosvetni minister določi število stalnih mest za vodstveno, učno, pravno in strežno osebje šol s slovenskim učnim jezikom na tržaškem ozemlju, ki so jih veljavnih določb, kakor tudi odredb tega zakona, in sicer šest mesecev po njegovem vstopu v veljavo.

Čl. 11

Pri določanju staleža osnovnih šol s slovenskim učnim jezikom na tržaškem ozemlju se štejejo mesta, ki dejansko že funkcionirajo.

V poseben stalež osnovnošolskih učiteljev v smislu prejšnjega odstavka se vpišejo stalni učitelji, ki službujejo v teh šolah ob vstopu pričujočega zakona v veljavo, ter osnovnošolski učitelji, ki so bili sprejeti v stalni stalež v smislu čl. 12 zakona od 13. marca 1958, števil. 248.

Čl. 12

Potrjuje se ustanovitev kontingenta posebnih prehodnih stalnih mest v srednjih šolah s slovenskim učnim jezikom na tržaškem ozemlju, ki jo je odredil z veljavnostjo od 1. oktobra 1958 vladni generalni

komisar za tržaško ozemlje na podlagi dejanskega stanja, kakršno je bilo omenjenega dne, z merilom člena 1 zakonskega dekreta od 7. maja 1948, števil. 1128, in za poverjeni pouk z merili, ki jih določa tabela, priložena dekretu predsednika od 8. junija 1949, števil. 405.

Z dekreti ministrstva za prosveto se bodo prav tako potrdile sposobnostne lestvice, ločene po predmetih, ter imenovanja za mesta posebnega staleža, za katerega gre, ki jih je podelil isti vladni generalni komisar nestalnemu učnemu osebju v srednjih šolah s slovenskim učnim jezikom tržaškega ozemlja, ki imajo pogoje, katere predpisuje zakon od 13. marca 1958, števil. 248.

Čl. 13

a) Ob prvi uveljavitvi tega zakona se razpiše poseben natečaj za one, ki so dosegli usposobljenost (habilitacijo), ki so učili vsaj tri leta, tudi ne neprekinjeno, z letno oceno ne nižjo od »dobro«, in sicer s kolokvijem izpitom za ugotovitev didaktične usposobljenosti.

b) Za upravno in strežno osebje, ki ju plačuje država, v službi na šolah s slovenskim učnim jezikom, se bo vnovič postavil rok za predložitev prošenj za postavitev v posebne prehodne staleže (dodatne staleže), ki jih predvideva zakon števil. 376 od 5. junija 1951 in odlok predsednika republike števil. 448 od 3. maja 1955. Omenjenemu osebju se bodo priznale ugodnosti predvidene v obeh navedenih zakonskih ukrepih.

c) Pri prvi uveljavitvi pričujočega zakona bo učno osebje rednih staležev, ki bo določeno, da službuje v srednjih šolah s slovenskim učnim jezikom, nameščeno na podlagi prošnje in v mejah stolic in staležnih mest, ki so predvidena za vsako šolo, pri stolicah in na mestih, omenjenih v čl. 1 odst. 2 in v zvezi z njihovim učnim predmetom.

NEMŠKI ŠKOFJE O SPOLNI VZGOJI MLADINE

UVOD

1. Človek — telo in duša — je celota; ta celota je pa oseba in kot taka božja podoba.

Zaradi te zveze med telesom in dušo se odraža spolnost (moška ali ženska) v vsem človekovem bitju, v njegovem moralnem dozorevanju in ustvarjanju božje podobe v njem.

Dozorevanja osebnosti, moške ali ženske, ni brez človekovega sodelovanja. Po eni strani si mora namreč človek sam prizadevati, da zavestno privzame dano mu spolnost v svojo osebnost in jo tako vključi v svoje življenje; po drugi strani pa zlasti v mladih letih potrebuje vzgoje, skrbi in discipline tudi od drugih. Ta doprinos bližnjih je še mnogo bolj potreben v današnjem, spolno tako razdražljivem okolju, potreben pa tudi vedno tedaj, kadar je telesno dozorevanje hitrejše od dozorevanja osebnosti.

Zato je v pastoralnem delu z mladino danes, bolj kot nekdaj, treba skrbeti za nje spolno vzgojo s tem, ji nudimo vso pomoč, ki jo potrebuje pri dozoritvenem procesu in normalizaciji svojega spolnega življenja. Pri tem pa se je treba dobro zavedati, da se človek približa Bogu na način, ki je vsakemu posamezniku lasten, torej kot moški ali pa kot ženska.

Vzgoja k zdravemu razmerju do spolnosti mora biti vedno vključena v celotno vzgojo, katere cilj je zdrava človeška in krščanska osebnost. Ta vzgoja mora torej stremeti za tem, da vključi spolnost kot integralen del v človekovo življenje.

6. Kdor se posveča tej vzgoji, mora imeti najprej pravi pogled na spolnost in se mora truditi, da ima urejeno spolno življenje.

Za vzgojo pravilnega razmerja do spolnosti, je treba ustvariti o njej predvsem pravilno sliko, nato pa jo tudi prav usmerjati in se varovati pri tem napačnih poti.

PRAVILNO GLEDANJE NA SPOLNOST

1. Bog je ustvaril človeka, moža in ženo, da bi sicer na različne načine, a obenem tudi skupno razodevala božjo veličino. Moški in ženska sta ustvarjena, da se medsebojno dopolnjujeta in živita v skupnosti ter tako premagujeta samoto. Po telesnem in duševnem združenju, temelječem na medsebojni ljubezni, sta poklicana, da doprineseta svoj delež k množenju človeškega rodu na zemlji, obenem pa brez prestopa poglobljata intimno medsebojno povezanost. Tako se razodeva spolnost kot dar božji, ki omogoča človeku posebno obliko ljubezenskega odnosa. Zato je treba gledati nanjo v absolutno pozitivni luči. Po izvirnem grehu spolnost res grozi človeka usužnjiti, zato ga pa milost Boga-Odrešenika

usposablja, da v neprestanem boju premaguje sam sebe ter mu omogoča — moškemu in ženski — da pride med njima do zdravega srečanja.

2. Vzor vsake skupnosti je presveta Trojica, združena v ljubezni. Po vzoru te skupnosti mora zakonska zveza ne le temeljiti na ljubezni, temveč tudi voditi k vedno večji ljubezni, ki naj se v njej Bog povečuje. Ker je človek ustvarjen po božji podobi, mora biti tudi vsak zakon zveza ljubezni.

3. Krščanski zakon nosi na sebi pečat še posebnega dostojanstva. Je namreč simbol zveze med Kristusom in Cerkvijo. Je zakrament, to se pravi zveza, ki posvečuje in daje tudi moč, in ki naj v ljubezni družijo moža in ženo ter starše z njih otroci.

4. Poleg zakona, od Boga hotene ljubezenske zveze, obstoji tudi samski stan »zaradi božjega kraljestva« (Mt 19, 12). Tudi devišstvo je ljubezenska zveza, pri kateri se človek iz ljubezni do Boga in do ljudi preda izključno Jezusu Kristusu, ko ga milost k tej predaji kliče; zakaj človek k tej izključujoči predaji Bogu v Jezusu Kristusu ni poklican že samo zato, ker je ustvarjen in odrešen. Znak te izključujoče predaje pa je prav odpoved zakonu.

Za tistega, ki je poklican, je samski stan »zaradi božjega kraljestva« velikodušen odgovor, ki ga Bog od njega pričakuje — odgovor na ljubezen Boga do človeka. Je to poseben način hoje za Kristusom in simbol predaje Cerkve svojemu Gospodu. Hkrati pa je ta odpoved veliko pričevanje vere v vstajenje na poslednji dan, ko se ne bodo več ženili in ne močile (prim. Mt 22, 30), ker »bo Bog vse v vsem« (1 Kor 14, 28).

5. A spolnost je važna za človekovo dozorevanje tudi v primeru, ko mora kdo, moški ali ženska, proti svoji volji ostati samski. To dozorevanje se uresničuje, na način lasten samskemu človeku, v ljubezni do Boga in ljudi in na njegovi poti k Bogu. Po drugi strani pa lahko človek pozneje samski stan, ki v začetku morda ni bil zaželen, ne le vdano sprejme, temveč ga lahko spozna celo kot svoj poseben božji klic in ga kot takšnega velikodušno zaživi.

6. Ko se skuša mladim ljudem posredovati pravilen pogled na človeško spolnost, je treba pri tem upoštevati umsko dovzetnost vsakega posameznika. V vsakem primeru pa jim je treba pokazati, da je spolnost božji dar, ker jo je Bog ustvaril, da vodi k ljubezni in da je važna na človekovi poti k Bogu. Važno je tudi, da mora biti ta vzgoja k pravilnemu gledanju na spolnost nekaj bistveno drugačnega kot enostavna razlaga spolnega ustroja.

7. Seveda pa mora to postopno usmerjanje človeka k pravilnemu gledanju na njegovo spolnost vključevati

tudi zadostno mero bioloških, fizioloških in psiholoških podatkov. Ta pouk mora biti stvaren, jasen, obenem pa seveda podan z vso spoštljivostjo. Pouk, ki bi se bavil le z naturalističnim vidikom tega problema, bi bil zato zgrešen, enako kot če bi bil meglen in presplošen in bi zato ne odgovarjal konkretnim vprašanjem mladih ljudi.

8. Za zelo neodgovorne bi se izkazali tisti starši in vzgojitelji, ki bi dopustili, da njih otroke cesta pouči o spolnih rečeh. Dušni pastirji morajo zato opominjati starše na njihovo težko dolžnost, da poskrbe za primeren pouk svojih otrok in jim morajo pri tem tudi pomagati. Poleg tega naj skrbje tudi za to, da bodo usposobljeni vzgojitelji in vzgojiteljice sporazumno s starši dečkom in deklicam posredovali potrebno znanje o teh rečeh. Če pa tega ni mogoče doseči, morajo to delo sami opraviti.

9. Majhen otrok mora že od svoje matere prejeti, seveda na skrajno previden način, resnici ustrezajoče odgovore na svoja vprašanja o tej zadevi. Od nje bo zvedel, da so po božji uredbi otroci sad ljubezni med očetom in materjo in da so tudi oni sami deležni te ljubezni. Ni jim pa seveda treba razlagati podrobnosti, ki ne bi bile primerne za majhne otroke. V vsakem primeru pa naj se varujejo napačnih razlag.

10. Preden prestopi otrok šolski prag, mora od staršev prejeti tisto mero spolnega pouka, ki bo otroka obvaroval nevarnosti, da bi ga prejel že v prvem šolskem letu na neprimeren način, kot se to večkrat dogaja.

11. Dečkom in deklicam med devetim in dvanaajstim letom je treba dati takšen pogled na problem dvospolnosti, kot je to v skladu z njihovim zrelostnim stanjem in s problemi, ki nanje naletijo. To je prva pravica in prva dolžnost staršev. Vloga duhovnikov in drugih vzgojiteljev je v tej točki sicer potrebna, vendar nadomestna. Te naloge naj se ne lotijo brez pristanka staršev in, če gre za razred ali skupino, naj jo izpeljejo na posebnem sestanku.

12. Med trinajstim in šestnajstim letom se mora spolni pouk poglobiti. V tej starosti, ko je težko biti gospodar nad nagonskimi željami, obstaja nevarnost, da mladoletnik občuti v spolnosti bolj breme kot pa dar. Prav v tej dobi pa pride navadno do »prijateljstev« med fanti in dekleti. Zato jim je treba jasno govoriti o dvojnosti spolov in njihovi vlogi za rast človekove osebnosti, za blagor človeške družbe in za zdravo srečanje moškega in ženske v ljubezni. Tako bodo postali mladi ljudje veseli daru spolnosti in obenem se bo v njih zbudilo tisto pravo razpoloženje, ki jim bo omogočilo najti pravi odnos do nje.

Šola sama ne more dati takšnega globokega pogleda na spolnost, lahko pa nudi pri tem nemajhno pomoč.

13. V teh letih je treba fantom in dekletom pomagati, da najdejo pot do pravega tovarištva. A ne sme se jim zamočati, da je v teh letih vsako prijateljstvo, ki bi hotelo biti več kot tovarištvo, prezgodnje, ker prijateljstvo zahteva večjo zrelost in bolj izrazito moškost oz. ženskost.

14. Po dobi dozorevanja nastopi za fanta in dekle tudi čas, ko se morata resno vprašati, katero pot si hočeta izbrati: zakonski ali samski stan. Kdor jim pri tej izbiri stoji ob strani, jim mora poleg zakona pokazati še drugo pot, namreč devištvo.

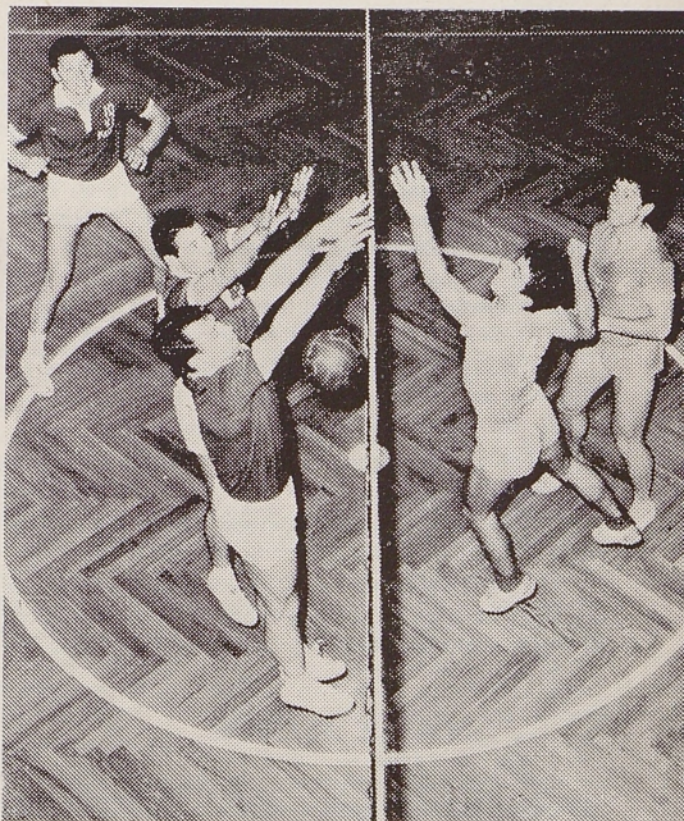
Odločilno za spoznanje, ali je kdo res poklican v

deviški stan, je volja in zmožnost odpovedati se izpopolnitvi, ki jo nudi zakon, in slediti na poseben način Kristusu iz ljubezni do Boga in do ljudi in s tem dati veliko-dušen odgovor božjemu klicu in pogumno pričevanje za vero. Mladi ljudje, ki hočejo izbrati samski stan »zaradi božjega kraljestva«, morajo vedeti, čemu se odpovedo in morajo svoj poklic tudi preizkusiti.

Tistim, ki izberejo zakonski stan, je treba pokazati vse bogastvo zakona. Pri izbiri sozakonca naj vprašajo za svet srce, um in vest. Prijateljstvo med fantom in dekletom, ki naj bo več kot tovarištvo, je dovoljeno samo kot preizkušnja in priprava na zakon. Izrazi nežnosti v takšnem prijateljstvu morajo biti vselej resničen izraz globoke in pristne ljubezni, v kateri se fant in dekle čutita globoko povezana. Vendar pa morata hkrati tudi drug drugega varovati. Telesno in duševno združenje, kot ga zahteva spolno združenje, je uresničenje in izraz medsebojne ljubezenske predaje moža in žene. Ta predaja mora biti nujno nepreklicna in izključujoča. Zato mora biti to zadnje združenje prihranjeno za zakon, enako kot tudi vsi tisti izrazi nežnosti, ki v to združenje naravno vodijo.

15. Zaročencem je treba pri njih pouku zakon pokazati kot zvezo ljubezni, ki zakonca posvečuje. Naj se ne omeji ta pouk le na vprašanja, kaj je v zakonu dovoljeno in kaj ne. Tudi naj bi se ne dajal ta pouk takorekoč mimogrede, temveč na temeljitih predzakonskih tečajih, sestankih ipd., kjer naj bi usposobljeni strokovnjaki obravnavali različne zakonske probleme.

(Konec prihodnjič)

Sport utrjuje voljo in premaguje pomehkuženost (Tekma s padovanskim Pagninom)

POVSOD ČAKAMO MIKLAVŽA

Miklavžev večer je tako slovenski in družinski praznik, da gotovo ne bodo šli mimo njega naši domovi. Otroci ga že težko pričakujejo.

Sv. Miklavž bo pa obiskal tudi vse naše prosvetne domove. Gotovo v vsaki župniji pripravite otrokom in odraslim to veselje!

Če bo le mogoče, bo letos na Opčinah Miklavžev večer v novi dvorani poleg Marijanišča. To bo velik dogodek za Opčine.

V Barkovljah, v Rojanu, v Borštu, po mnogih šolah, v klubih pa že mislijo, kako bi bil ta večer čim lepši.

Mnogo uspeha vsem in povsod! In mnogo lepih daril!

NESPEČNOST

Mnogo ljudi dandanes toži, da se zbude zjutraj trudni, čeprav so morda spali kar celih osem ur. Vse jutro imajo pokvarjeno, najraje bi se ne srečali z nikomer. Počasi, počasi pa ta trudnost ponehava, dobro razpoloženje raste in zvečer so isti ljudje že zmožni preživeti prijetne urice v veseli družbi. Take vrste tipi, so posebno slabokrvni in živčno slabi ljudje. Včasih pa je vzrok slabega spanja v tem, da čez dan nepravilno živimo, morda se duševno ali telesno preveč obremenimo. Vzrok je lahko tudi v tem, da je večerja preveč obilna, da je temperatura v spalnici previsoka, da je v spalnici pokvarjen zrak ali da do nje prihaja hrup s ceste. Vzroki so lahko tudi patološki: bolno srce, bolna jetra ali težka prebava. V vsakem primeru je priporočljivo, da večerjamo zgodaj (dve do tri ure pred spanjem) ter ne uživamo zvečer ne alkohola, ne kave ali močnega čaja. Dobro je, da pred spanjem napravimo kratek sprehod po svežem zraku ter da odvrnemo od sebe vse dnevne skrbi in težave.

Spalnica naj bo hladna, mirna. Stene naj bodo poslikane s pomirjujočo barvo (zeleno). Bolje je spati v mirni kot v popolnoma temni spalnici.

Najbolj pravilna lega je na desnem boku. Glava naj bo nekoliko dvignjena.

Priporočljive so tudi večerne kopeli. Vodi, ki jo segrej od 37°-38°, dodaj kilogram lipovega cvetja.

Zelo pomirjujoče vpliva tudi precej topel, zelo sladek čaj, ki ga izpij pol ure pred spanjem. To naj bo kamilčen ali čaj iz pomarančnega cvetja, nikakor pa ne ruski čaj.

NAŠE ROKE

Neki francoski časopis je dal bravkam vprašanje: Kaj moški različnih narodov najprej opazijo na ženski? Poglejmo odgovore, ki so dobili večino: Angleži (gentlemen po tradiciji) oči, Francozi držo, Nemci noge, Amerikanci lase, Španci nasmeh, Italijani vitkost. Torej

ni na ženski ničesar, kar bi bilo vsem enako všeč? Da, kajti na drugem mestu so vsi narodi brez izjeme napisali: roke. Je mogoče doseči, da bi vse ženske brez izjeme imele lepe roke? Pravijo da, seveda pod pogojem, da jih neguješ. Rokam moramo posvetiti vsaj toliko skrbi kot obrazu.

Predvsem se navadite, da jih umivate z mlačno vodo, z milom in z limono, ki jo vtrete v kožo obenem z milom, zvečer roke namažite z mazilom, ki jih prodajajo v drogerijah za nego rok. Namažite si na kožo debelo plast mazila in oblecite čez noč stare rokavice. Zjutraj izmijte roke z mlačno vodo. Dobro je tudi, če roke masirate od konic prstov do zapestja, kajti rdeče roke so pogosto posledica slabega krvnega obtoka.

Če se vam roke močno potijo, jih ne umivajte ne z mrzlo ne z vročo vodo, temveč le z mlačno. Ko jih dobro umijete, jih otrite s kanfornim alkoholom. Vedite pa, da je vzrok potenja često živčnost. V tem primeru ima besedo zdravnik. Vsak večer si namažite dlani rok s mentolnim smukcem (Talc Babyline na primer).

Če so roke hrapave, jih po umivanju izplaknite in natrite z mazilom za roke. Če je mazilo mastno, ga zamenjaj z mlekom za roke. Zvečer namažite mazilo na debelo in oblecite čez noč rokavice

NOHTI

Za krhke nohte uporabljaj vedno pilico iz lepenke. Če se ti lomijo, je morda vzrok pomanjkanje kalcija v organizmu.

Če se pojavijo na nohtih bele pike, nohtov ne smeš prevleči z lakom. Verjetno bi ti zdravnik v tem primeru predpisal okrepčevalno sredstvo, ker so bele pike znak slabokrvnosti.

Če nohti postanejo rumenkasti, jih pusti nekaj časa brez laka. Po enem tednu pa, namaži kot prvo plast brezbarven lak, preko te plasti šele potegni z barvnim lakom. To zdravljenje pa seveda ne velja, če so nohti porumeneli od nikotina.

Nedavni politični zapletljaji v Nemčiji so širšo javnost seznanili z novo osebnostjo, ki je bila vsaj pri nas malo poznana. Ludwigu Erhardu so se pričeli majati noge stolčka — pa ne morda zaradi prekomerne teže tolstega telesa —, pač pa zaradi neugodnih volitev, ki so zmanjšale ugled krščanskih demokratov in jih prisilile, da izberejo novega moža, ki bo na novih temeljih vzpostavil malo (z Mendejevimi liberalci), ali pa veliko (z Brandtovimi socialdemokrati) koalicijsko vlado. Parlamentarna skupina nemške krščansko-demokratske stranke je to nalogo poverila predsedniku deželne vlade Baden-Württemberg, Kurtu Georgu Kiesingerju. Kiesingerjevo kandidatura je od vsega začetka poápiral vel'ak Strauss, ki ima za sabo lep del parlamentarcev, vendar pa še ni tako močan, da bi se sam predstavil. S podporo »Princa«, kot Kiesingerja imenujejo v Bonnu, si je pustil odprta vrata za bodočnost, istočasno pa je preprečil imenovanje mlajših konkurentov in sicer vodje krščansko-demokratskih parlamentarcev Barzela in zunanjega ministra Schröderja.

Kdo je Kiesinger? Rodil se je pred dvainšestdesetimi leti v Ebingenu. Studiral je filozofijo in pravo na univerzah v Tübingenu in Berlinu, kjer je pričel svojo odvetniško prakso. Med vo'no je bil legalni konsulent na zunanjem ministrstvu. Zaradi tega ga Pankow napada in mu podtika nacistično preteklost. V svoji sodbi so mnogo bolj mili Rusi, ki vidijo v Kiesingerju moža, ki se zavzema za politiko sožitja do vzhodnih držav. Sedanji kandidat za kanclersko mesto je razsvetljen konservativec in liberalen katoličan. Na vsak način pa ima Nemčija danes možnost, da si zagotovi kanclerja z evropsko miselnostjo in kulturo. Kiesinger, ki odlično obvlada angleščino in francoščino, je odločen nasprotnik pretiranega nacionalizma. Prav zaradi tega se je vedno rad zanimal za zunanjo politiko in se navduševal nad zamisljo združene Evrope.

V Bonnu pravijo, da je Kiesinger pred osmimi leti, ko je zapustil Bonn in odšel v Stuttgart, da prevzame predsedstvo deželne vlade, dejal: »Se se bom vrnil v Bonn, toda le kot kancler, ali pa vsaj zunanji minister.« Kiesinger se v svoji napovedi ni zmotil, čeprav se je vrnil v Bonn le kot kandidat krščanskih demokratov in ga sedaj čaka težko delo reorganizacije. »Princ« je že izjavil, da se težkoč zaveda in da jim bo skušal biti kos. Vendar pa Kiesinger nima samo tega vzdevka. Pravijo mu tudi »gospod Callas« pa ne morda zaradi muhavosti njegovega značaja — kar je značilno za slovito sopranistko — pač pa ker vzbuja simpatijo, ploskanje in laskanje kot prava primadona vsepovsod, kjer se pojavi. V Stuttgartu so prišle v modo kravate, ki jih je nosil. Njegov okus za zunanjo estetiko je namreč mnogo bližji francoskemu, kot pa nemškemu okusu. V vili Reizenstein, ki si jo je izbral za rezidenco, je dobil njegov umerjeni snobizem pravo okolje. Vila, v kateri je takoj po vojni stanoval ameriški general Patton, je namreč zgrajena v slogu, ki je med barokom in preporodom, vsa polna je slik, kipov, okraskov in rož.

V Stuttgart, kjer vlada bolj kot gospodar, kakor pa predsednik vlade, je odšel — kot rečeno — pred osmimi leti na Adenauerjev pritisk. Stari politik je bil namreč nanj ljubosumen in se je bal njegovega vpliva pri stranki. Zvest starorinskemu izreku »raje prvi v rodni vasi, kot drugi v Rimu«, se je Kiesinger uklonil Adenauerjevi volji. Upravljanje ga ni nikdar veselilo. Zato se je poslužil svoje izredno močne osebnosti, da je iz upravitelja postal delodajavec. Ker je znal svoje sodelavce in funkcionarje uporabiti na najboljši način, si je v kratkem pridobil njihovo zaupanje in simpatijo. In prav v tem je njegova velika zasluga. Prijatelj in nasprotniki so soglasni, da je Kiesinger odličen delodajavec. To pa je ena glavnih vrlin, ki jih državljani ceni pri svojem državnem poglavarju.

SASA RUDOLF

PISMO SLOVENSKEGA ZAVODA V RIMU

Dragi rojak!

V Rimu obstoji že nekaj let Slovenski zavod za izpopolnjevalni študij slovenskih duhovnikov (ustanovljen je bil z odlokom sv. kongregacije za semenišča 22. 11. 1960, št. 1328/60 na pobudo pok. nadškofa A. Vovka. Zavod še nima lastnih prostorov. Letos so gojenci gostje kongregacije »Krščanskih bratov« na ulici Aurelia (Fratelli delle Scuole cristiane).

Ni nam treba dokazovati, kako nujno je za slovenske Cerkev, da se zavod utrdi in razvije: potreba po strokovno visoko izobraženih in razgledanih duhovnikih v Cerkvi je vedno večja; v središču bodo naši mladi duhovniki prišli v živ stik z zgodovino in s sedanjostjo, z najvišjimi cerkvenimi ustanovami in z najširšim mednarodnim krogom soratov, kar jih bo umsko in duhovno obogatilo in usposobilo, da bodo mogli vsaj do neke meje misliti in presojsati v svetovnem merilu. Obenem pa je tudi na splošno velikega pomena, da imamo Slovenci po zgledu drugih narodov v Rimu neko svojo uradno ustanovo, ki nas predstavlja: v Rimu je že okoli 120 duhovniških zavodov, od teh je okoli 50 narodnih.

Za razvoj zavoda potrebujemo duhovne in tvarne pomoči. Duhovnikom smo že razposlali posebna pisma; obenem se obračamo na vse druge rojake in osebe tudi na Vas, dragi rojak, da bi se za zavod z vsem srcem zavzeli in ga podprli, v prvi vrsti z molitvijo, po možnosti pa tudi s tvarno pomočjo.

Za vsak, tudi najmanjši dar bomo pred Gospodom iz srca hvaležni. Prosimo Vas, da opozorite na to važno slovensko ustanovo tudi svoje znanke in da se je spomnite n. pr. ob posebnih slovesnostih ali pridelitvah. Enoletna štipendija znaša 500 dol.; ustanovni član je tisti, ki daruje en milijon lir ali 2.000 dol.; — častni ustanovni član pa, če daruje 6 milijonov lir ali 10.000 dol.; imena ustanovnih članov — častnih in navadnih — bodo vklesana v posebno spominsko ploščo. Imena darodavcev bomo objavili v našem tisku.

Denarna nakazila je poslati na sledeče tekoče račune: Collegio Sloveno, Opere di religione, Stato Città del Vaticano, c. 151.229; 7449/M. bančna in osebna nakazila pa je nasloviti in poslati na naslov: Mons. Jezernik Maksimilijan, Via Urbano VIII. 16, Stato Città del Vaticano. Ne pošiljajte bankovcev (Cash money) v pismih, v tem slučaju se poslužujte bančnih nakazil (cheque).

Slovenski škofje nas vabijo: »Od razvoja tega zavoda je v veliki meri odvisna bodočnost katoliške Cerkve (Nadaljevanje na 3. strani platnice)

RADIO

DRUGI GLAS O RADIJSKEM PROGRAMU

Gospod D. H. je poslal obširno pismo pripomb o našem radijskem programu. Ker se to mnenje pogosto zлага z mnenjem mnogih slovenskih poslušavcev in daje redno sliko razpoloženja do postaje, objavljamo njegove misli in mnenje, ki bo lahko služilo tudi vsem, ki sestavljajo programe kot dragocen odmev njihovega dela. Obenem pa bo gotovo to pismo opozorilo tudi druge bralce naše revije, da bodo poslali svoje mnenje. Ponovno ugotavljamo, da mnogo Slovencev z vsem zanimanjem posluša radio Trst A.

JAKOST

Dobro bi bilo, da bi postaja povečala svojo jakost. Večkrat se zelo malo sliši, včasih celo preveč. Ne vem ali so temu krive nepravilne razdalje v študiju.

CERKVENE PESMI

Zakaj ni več naših slovenskih cerkvenih pesmi ob nedeljah? Če že moramo poslušati včasih neužitne plošče kake podivjane glasbe ne vem kolikokrat in kolikokrat, bi veliko raje poslušali naše pesmi, četudi smo jih slišali že večkrat.

NARODNE PESMI

Ko pridem zvečer domov bolj truden, si zaželim nekoliko razvedrila, odprem našo postajo, pa navadno prepevajo Furlani. Nimam nič proti njim, a jaz bi želel kaj domačega. Obrnem na »družete«, zadenem včasih na naše stare lepe narodne pesmi, katerih na naši postaji skoraj nikoli več ni, da ima človek skoraj

vtis, da se jih izogibljuje. Kaj nimajo denarja za plošče, ali jih nočejo dati na spored? Zakaj pa plačujemo naročnino?

PREDAVANJA PROF. PENKA

Za predavanja prof. Penka mi je žal, da so jih ponižali na opoldanski čas, ko vendar prof. Penko predava tako zanimivo, da je le kaj. Človek tako rad posluša njegova izvajanja, vsaj vsi pri nas, pa ga vtaknejo v tako uro, ko nas ni skoro nikoli doma. Poslušal sem večkrat predavanja iz naravoslovja — menda o živalih — neke profesorice. Nočem žaliti predavateljice, ali tako suhoparno nam ni predaval noben profesor v srednji šoli. Če slučajno kdaj srečate prof. Penka, mu prosim recite, da vedno čaka kaplja grljanske starine nanj kot sem mu obljubil takrat, ko so bile še oddaje o glasovih narave.

TUJKE

Zdi se mi le preveč tujk v naših oddajah, da ne omenjam jezikovnih napak. Kaj se vam zdi, da za medaljo, programiranje, dialog, specializacijo, kader itd. ni prav nobene slovenske besede? Da ne govorimo o koprskem ali ljubljanskem radiu, kjer letijo tako na debelo tujke, da se mi zdi, kakor v stari Ljubljani, ko je bil med gospodo še v modi zaklad tujk. Danes je naš jezik bolj razvit in bi lahko opustili tiste sekretarje, direktorje, kadre, centralne komiteje in ne vem kaj še vse. — A poleg tega bi bili v tem oziru na naši postaji lahko boljši kot so drugi.

REDIPUGLIA

Za vse svete sem večkrat slišal Redipuglia namesto Sredipolje. Če govorimo že Tolmeč in Videm, ki sta zemljepisno izven tržaškega ozemlja, bi morali biti vsaj dosledni in rabi ti izraz, ki nam je domač, saj Sredipolje vendar ne leži v Kalabriji.

IZ ZAPUŽ

Vsakokrat me zabole ušesa, ko slišim pri glasbi po željah ali glasbi razkuštrancev: Ta in ta iz Zapuž nad Šturjami pri Ajdovščini. Naglaša se Zapuže. Kot rojen Vipavc pa res težko slišim tak napachen naglas.

IN SE VREME

Zjutraj namesto plime in oseke, ki gotovo zanima malokoga, bi rajši povedali kakšno vreme bo, čeprav se na splošno vremenska napoved pogosto zmoti.

To je nekaj kritičnih pripomb zato, ker imam jaz, pa tudi drugi naš radio radi. Radi bi pa tudi, da bi bil čim bolj popolen in da bi osrečil čim več naših ljudi.

D. H.

GORICA

Prosvetno delovanje na Goriškem se razvija skoraj izključno v okviru Slovenske katoliške prosvete. Ako obiščemo prostore Katoliškega doma v večernih urah, bomo opazili, da skoraj ni večera, ko bi bili društveni prostori zaprti. V njih se stalno zbirajo naša društva:

PEVSKI ZBORI

Vedno priljubljeni zbor »Lojze Bratuž« in pa novoustanovljeni moški zbor »Mirko Filej« imata redne tedenske vaje; prav tako se po okoliških vaseh naši zbori pridno pripravljajo za »Ceciljanko«. V oktobru so člani Z. S. K. P. pripravljali igro za misijonsko nedeljo. Na športnem področju pa so bila športna srečanja za »Memorjal Mirko Filej 1966«, ki ga organizira goriška Olimpija; poleg tega pa imajo skavti svoje redne sestanke, druge organizacije pa svoje seje in občne zборе.

Letos je Z. S. K. P. pričela svojo sezono z gosti iz Ljubljane. Nastop akademskega zbora »Tone Tomšič«, ki je na svojih turnejah po svetu doživel že mnogo priznanj, je bil tudi za Gorico lepo doživetje. Prisrčno je bilo tudi srečanje ljubljanskih akademikov s svojimi goriškimi kolegi. Zdi se nam prav, da Katoliški dom poskrbi vsako leto za taka gostovanja in nudi tako možnost spoznati umetniške skupine iz osrednje Slovenije.

KAPLAN KLEMEN

Domači člani prosvetnega društva pa so za misijonsko nedeljo uprizorili dramatizirano povest Karla Mauserja »Kaplan Klemen«. Nastop je pripravil dr. Kazimir Humar. Igra je občinstvu ugajala, sploh pa moramo pohvaliti vedno številno občinstvo Katoliškega doma, ki ne štedi s priznanjem. Naj še dodamo, da bi bilo zelo umestno, ko bi bile take prireditve pogostejše. Pri tem se vsili problem stalne gledališke skupinice in seveda režiserja.

SKAD

Akademiki so se zbrali 5. novembra na IX. občnem zboru. Zadovoljivo je dejstvo, da se je za S. K. A. D. prijavilo kar osem novih akademikov. Za novega predsednika je bil izvoljen Midijo Susič, v odbor pa Češcut Marija, Silvan Kerševan, Damjan Paulin in Emil Valentiničič.

RAZGOVOR O VERONIKI DESENIŠKI

Poročali smo že, da je prof. Martin Jevnikar napisal v italijanščini knjigo o Veroniki Deseniški v slovenski literaturi. O delu smo zastavili avtorju nekaj vprašanj, na katera nam je takole odgovoril:

Kaj vas je nagnilo, da ste izdali knjigo o Veroniki Deseniški v italijanščini?

Da sem izdal Veroniko Deseniško v slovenski literaturi v italijanskem jeziku, sta vplivala v glavnem dva razloga. Ko so v Padovi na univerzi ustanovili stolico za slovenski jezik in literaturo in me poklicali na to mesto, je manjkalo in še vedno manjka primernih učnih pripomočkov v italijanščini. In eden izmed takih pripomočkov naj bi bila prav moja knjiga. V sporazumu z univerzitetnimi oblastmi sem jo res vpeiljal kot učbenik za letošnje akademsko leto. Drugi razlog pa je bil ta, da bi Italijane nekoliko bolj seznanil s slovensko zgodovino in literaturo. Sosedje smo, vendar sem celo pri svojih učencih opazil, da nas premalo poznajo.

Zakaj ste izbrali prav Veroniko Deseniško?

Ker je doba okrog Veronike Deseniške zanimivo in razgibano poglavje iz slovenske zgodovine. Pomislimo samo na Celjane, ki jih omenjajo vse svetovne zgodovine, ki so bili vojaško in gospodarsko močnejši od samih Habsburžanov in ki so s svojimi porokami prepietli vso Evropo. Zanimivo poglavje pa je tudi v slovenski literaturi, saj so žalostno usodo Veronike Deseniške obravnavali kar štirje prvovrstni slovenski literati — Jurcič, Zupančič, Novačan in Kreft, da ne omenjam cele vrste manjših, ki segajo od Valvasorja do sodobnosti.

Pri prebiranju knjige opazimo, da so obravnavali to snov tudi številni tuji pisatelji. Zakaj?

Vzroki so bili občečloveški, a tudi politični. Veronikina usoda je zelo podobna usodi Device Orleanske ali Marije Stuart, ki so ju prav tako mnogi pisatelji obdelovali. V dobi romantike pa so sploh radi posegali po ganljivi in tragični snovi. — Vzrok pa je bil tudi političen. Kot ste pri branju knjige lahko sami ugotovili, je obravnavalo to snov kar deset štajersko-nemških pisateljev, 6 Hrvatov, 2 Čeha in 1 Italijan. Nemci predvsem zato, ker so imeli Celjani na Štajerskem svojo prestolnico, in torej spadajo k štajerski domači zgodovini. Mnogi pa so seveda hoteli dokazati in poudariti, da so bili Celjani Nemci. Hrvatje so imeli podoben razlog, ker je bila Veronika po rodu Hrvatica. Čehi zato, ker je Celjanka Barbara podpisala husite, Italijan Vassilich, ker je bil doma z otoka Krka kakor Friderikova prva žena Elizabeta Frankopanska.

Kateri književnik je po vaši sodbi najbolj prikazal to snov?

Izmed slovenskih pisateljev je episko najbolj razgibal snov in ustvaril najmočnejšega Hermana II. — Anton Novačan. Pesniško pa je podal vso snov tako doživeto, močno in v tako lepem jeziku, da je nedosegljiv — Oton Zupančič. Izmed tujcev je nemška pisateljica slovenskega rodu Ana Wambrechtsamer napisala zelo dober roman Danes grofje Celjski in nikdar več; že trikrat so ga prevedli v slovenščino.

Kako se knjiga prodaja?

Kako je z italijanskim tržiščem, ne vem, ker se zanj zanima založnik iz Padove, vem pa, da je Slovenci v Trstu ne kupujejo.

— Gospod doktor, kako to, da ste za poročilo izbrali prav to temo?

— Voja iz leta 1866 je zelo važen zgodovinski dogodek v odnošajih med Italijo in slovanskim svetom. V tej vojni je nastal zarodek problema, ki je kasneje postal znan kot jadransko vprašanje. V tem razdobju so se pojavile osnovne stične in sporne točke med italijanskim prerodnim gibanjem in narodnim prerodom jugoslovanskih narodov, zlasti Slovencev in Hrvatov. Peter Pavel Radič, ki je bil doma iz Postojne, je kot častnikar pisal v slovenskem in nemškem jeziku. Ker je bil publicist, ki je užival zaupanje avstrijske vlade, se mi je zdelo najprimernejše, da sem ga vzel kot izhodišče za proučevanje teh vprašanj na podlagi častnikarskih dokumentov.

— Je Vaše poročilo vzbudilo zanimanje?

— Rekel bi, da je vzbudilo zanimanje. To pa zato, ker je vsebovalo še neobdelano in izvorno temo, ki lahko povzroči dialektično nasprotovanje v primerjavi z ostalimi poročili, ki so temeljila predvsem na italijanskih virih.

— Ste govorili samo o Radiču?

— Ako sem hotel prikazati Radičovo osebnost in njegovo častnikarsko dejavnost, je bilo nujno potrebno, da sem govoril tudi o periodičnem listu »TRIGLAV«, politiku Bleiweisu, o mlado in staro Slovincih, o njihovih odnošajih z avstrijsko vlado, skratka — moral sem poročati tudi o celem razdobju slovenske zgodovine. Menim, da se je to zgodilo prvič na italijanskih poveljskih kongresih o zgodovini.

Dodal sem tudi kratko poročilo o pisatelju Jakobu Alešovcu, ki je leta 1867 objavil v Ljubljani publikacijo o vojni leta 1866. Mnogo zanimivega gradiva sta mi poskrbela častnikar dr. Josip Vatovec iz Ljubljane in profesor Martin Jevnikar iz Trsta.

Na splošno sem poudaril, da nudi omenjeno razdobje zaradi števila in veljave listov, ki so bili takrat razširjeni med Slovenci, mnogo zanimivih podatkov, ki so zelo koristni za zgodovinski prikaz odnošajev med Italijani in Slovani v tem predelu Evrope.

— Boste svoje poročilo objavili?

— Poročilo bo objavljeno v aktih kongresa, ki jih bo Združenje častnikarjev v Turinu izdalo do konca tega leta. V teh aktih bodo poleg poročil častnikarske zgodovine iz raznih krajev Italije objavljena tudi poročila profesorja Diega De Castra, profesorja Sergia Celle, doktorice Marie Grazie Sinigo, ki so skupno s profesorjem Gaeto in knjižničarjem doktorjem Giorgiom Bearijem iz Firenc, sestavljali skupino julijskih zgodovinarjev o častnikarstvu, ki so se udeležili kongresa v Turinu.

PRIKAZ SLOVENSKE KULTURNE ZGODOVINE NA KONGRESU O ITALIJANSKEM ČASNIKARSTVU

Letos je bilo v Turinu vsedrjavno zborovanje o zgodovini častnikarstva. Prejšnji kongresi so bili v Mantovi, Trstu, Vidmu in Palermu. Te letne sestanke, na katerih zgodovinsko analizirajo častnikarstvo, sklicuje vsedržavni zavod za zgodovino častnikarstva, ki ga je ustanovil prof. tržaške univerze Giuliano Gaeta. Na dosedanjih kongresih so obravnavali določeno razdobje italijanskega prerodnega gibanja v luči pisanja takratnih listov. Letos so preučevali razdobje od leta 1861 do prihoda italijanskih čet v Rim leta 1870. Sre-

dišče tega razdobja je italijansko-avstrijska vojna za združitev Veneta z Italijo, ki je bila leta 1866.

Med udeleženci zborovanja v Turinu je bil tudi asistent za zgodovino častnikarstva na tržaški univerzi dr. Licio Burlini, ki, je obenem tudi načelnik oddelka poročil v slovenščini na postaji Trst A. Imel je referat o Petru Pavlu Radiču, ki je bil vojni dopisnik pri glavnem stanu avstrijskih čet v Italiji. Zanimalo nas je njegovo predavanje in smo ga vprašali:

Že v prvi knjigi Blodnjak, ki prinaša sedem groteskni in poetičnih proznih tekstov, se nam predstavi Lev Detela kot kritik človeške družbe in upornik proti krivicam in preživelim konvencijam tega sveta. Že tu ga vznemirja pojav vojne in tragedija posameznikov, ki jih je uničila vojna ali povojno življenje. Iz bolečine nad obstoječim zlom se poraja tudi poetična vizija nove boljše dobe (novela Sprememba). Vsebinsko, posebno pa še formalno, se Detela vedno bolj oddaljuje od obstoječih literarnih kalupov in ubira lastno pot. Svet nenavadnih drastičnih metafor, s katerimi avtor zdaj s sarkastično ironijo, zdaj z grotesknimi in poetičnimi simboli doživlja in oblikuje Blodnjak, spremlja bralca tudi v dramskem delu (Graščina, Prokrust, Generala in posebno Junaštva slamnatega Krpana), ki zbirk sledi. V Graščini nastopi avtor proti diktaturi in oblastiteljnostim, proti ustoličenim prevaram in korupciji vladajočih (vsepričujoča nevidna Porcijunkula), ki jih z bizarnimi domislicami smeši zaradi njihove krutosti in sebičnosti, s katero zastrupljajo svet, svoj narod, spreminjajo ljudi v jeguljaste ali krvniško brezčutne podložnike, valpte, izvrševalce »višjih« ukazov in preganjajo vzgojitelje, ljudi, ki niti sredi takšne »graščine« ne nehajo iskati resnice in zaradi tega tragično končajo. Med dramami najbolj lirična je psevdohistorična tragedija Prokrust, v kateri mora pesnik zaradi nerazumevanja sveta in svoje drugačne, posebne usode, po usodni zmoti tragično propasti, ker nevedno okolje raje verjame stereotipnemu izročilu o Prokrustu-razbojniku, kot pa živo pričujočemu pesniku Prokrustu in njegovim pesnim. V enodejanki Generala avtor na nov oblikovni način (okvirne scene) prikazuje nesmisel vojne. Drznost, s katere se avtor mimo vseh že ustoličenih tradicionalnih literarnih form pozone na neraziskano področje modernega izraza, se pokaže najbolj učinkovito v njegovi antidrami Junaštva slamnatega Krpana in antiromanu Atentat. Antidrama predstavlja s svojim porušenjem dramskih pravil nekakšen »konec igre«, za Detelo pa skok iz ironično-realističnega in surrealističnega pisanja v gledališče absurda, v katerem se tudi pozitivni Levstikov Krpan mora soočiti s svojim anti-podom »slamnatim Krpanom«.

Detelovo trojno oblikovno udejstvovanje (poezija, drama, proza) pride do svoje največje sinteze v zadnjem, najboljše delu, antiromanu Atentat. Opremo si je v skladu s tekstom zamislil in tudi izvedel avtor. Že iz pol strašnih, pol smešnih likov na platnicah nam da avtor slutiti, da je naslov knjige Atentat bistroumni nesmisel, ker delo noče biti zagovor atentata, ampak ravno obratno, umetniško poročilo o ne-

smiselnosti atentata. Zato moramo celotno delo razumeti kot oksimoron (bistroumni nesmisel) v dejanju. Izraz »atentat« bi se mogel dobesedno - kot atentat - razumeti edino z ozirom na preživele oblike pisanja, kar pa ne pomeni, da avtor ne spoštuje pozitivnega literarne tradicije.

Prvi, najboljše del, je prozni del, ki je razdeljen na štiri podnaslove, od katerih je prvi tekst Maškara najdaljši, vsak naslednji pa nekoliko krajši od teksta pred njim. Tako Detela hote ali ne hote zgradi pred nami literarno kitajsko pagodo z vedno manjšimi nadstrehami; z najvišje in najmanjše (Cirkuški konec) visijo kot mavrična budistična zastavica pesmi. Kitajci, rumena nevarnost, se namreč v delu pojavljajo kot imaginarna negativna sila, kot protisila ljubezni, ki deluje usodno na potek atentata. Javlja pa se tudi samo kot moderen literarni trik, s katerim avtor stopnjuje v bralcu občutek bližajoče se nevarnosti-katastrofe. Iz notranjega doživetja, nesmiselnosti atentata in iz uživetja v imaginarno grozljivo atmosfero bližajoče se katastrofe, ustvari avtor celo vrsto novih metafor, besednih iger, kombinacij in ritmiziranih stilov, ki v medsebojnem protislovnem prepletanju ustvarjajo svojevrsten zapleten umetniški kozmos, v katerem ima vsaka oseba svoj poseben ritem (Razibil, gospodična, general, žandar) ali dve osebi skupaj (gospodična-Razibil). Razvojne preobrazbe, ki jih nastopajoče osebe doživijo v delu, ponazorijo avtor tudi na zunaj z različnimi imeni: Razibil, Nerazibil, Ču Fu. Zato stopi bralcu nepregibnost despotkega, samodopadljivega generala še bolj drastično pred oči. Pretrse nas tragedija glavnega junaka, ki v začetku kot razosebljen človek iz sovraštva želi biti atentator (Razibil, tisti, ki razbija), a ga ljubezen do gospodične tako spremeni, da hoče postati dober človek (Nerazibil), končno pa ga svet nasilja dobesedno uklene v atentat (Ču Fu), s čimer je uničena njegova osebna sreča. Delo nas pretrse tudi kot originalen umetniški prikaz človeških slabosti, zaradi katerih je človeštvo v neprestani nevarnosti, da postane, v kolikor jih ne bi pravočasno odpravljalo, njihova žrtev.

V delo Atentat se organsko vključujejo »Razibilove« pesmi, ki antiroman tudi zaključujejo. Osrednja cikla Rumena roža blaznosti in Kitajske pesmi sta sestavljena vsak iz dvanajstih pesmi, od katerih ima vsaka pri Kitajskih pesmi dve štirikrstni, Pri Rumeni roži blaznosti pa sedem (število sedem ima pri Deteli poseben pomen, glej sedem pripovedi Blodnjaka). Obeh glavnih ciklov se vsak na eni strani kot nekakšen kitajski zid oklepata dva manj obširna cikla (Zaklinjanje prednikov, na začetku, in Hudi vohuni ali obramba svetilnika, na koncu).

V pesmih pride značilni rastoči ritem, ki se proti koncu verza ali stavka z odsekanim povdarkom zaključuje (javlja se že v Blodnjaku) najbolj vidno do izraza in predstavlja eno izmed bistvenih lastnosti Detelovega pisanja.

Neizobraženemu bralcu bo žal marsikatera podoba, duhovita domislica, originalna besedna kombinacija, poetična barvna konstrukcija in vizionaren občutek za nevarnost (scene »umora« med žandarjem in generalom), ki bi ga lahko pretresla, neopaženo ušla izpred oči. Zlasti je delo težje razumljivo tistemu, ki v literaturi še vedno išče konkretno zgodbo iz realnega okolja, v katerem živi. Literatura, ki jo s prizadetostjo in zanosom piše Lev Detela, je ustvarjanje z besedo, barvo in zvokom v svetu besedne umetnosti, v katerem dobiva človek s svojimi problemi nov smisel in pomen. Razkrivajo se skrivnosti človeškega bivanja, tiste skrivnosti med »nebo in zemljo«, ki jih umetnik skozi svoj ustvarjalni medij posreduje in daruje bralcu z odprtim srcem.

Detelov Atentat predstavlja tako v proznem kot pesniškem delu novost v slovenski literaturi. Je samostojen umetniški pogled skozi okno slovenskih problemov v občečloveški svet.

b. g.

RAZSTAVE

V razstavišču Pro Loco v goriški galeriji je razstavljal od 1. do 13. novembra svoja dela slikar **Jože Cej**. To je bila njegova druga razstava. Od prve, ki je bila pred leti je inladi umetnik pokazal napredek in poglobljenost v tehniki in tematiki. Predmet njegovega ustvarjanja je raznolik: največ goriška in kraška pokrajina, pa tudi motivi z Balkana; lotova se tudi portretov in tihožitij. Največ uporablja akvarel, kjer tudi najbolj uspe. Posebno velja to za njegove zadnje slike (motivi iz Dalmacije, Vrani), kjer s suhim akvarelo naniza plast za plastjo. Cej še vedno išče poti tako v tematiki kot tehniki, zato so si marsikatera njegova dela dokaj različna med seboj.

— t

V pasaži Rossoni v Trstu pa je razstavljal svoja dela goriški slikar **Andrej Košič**. To je bila njegova 13. osebna razstava. Košič je namreč razstavljal že po raznih krajih v Italiji in Jugoslaviji. Umetnik je v svojih delih zelo iskren in pristen. Razne šole in tokovi v modernem slikarstvu ga ne privlačijo. Tudi Košič rad slika pokrajino, ki mu je najbolj blizu, Kras in Brda. V slikah je veliko občutje umirjenosti in ličnega doživetja. Zato so nam Košičeve umetnine blizu po tematiki in doživetju. Našemu slikarju iskreno čestitamo k vidni umetniški rasti.

— t

Vse to je naravno in razumljivo. Toda — nekaj ni razumljivo. Glejte: v vasi so se pojavili tudi plakati edine slovenske politične skupine, ki nastopa pri teh volitvah — Slovenske skupnosti. Plakati italijanskih strank vise že kakih štirinajst dni, plakate slovenske skupnosti, edini slovenski plakat, pa so prvo noč naši vaščani, Slovenci strgali.

Niso strgali plakatov stranke MSI, ki vsi vemo, kako bi hotela zatreti Slovence kot nekoč fašistična, tudi niso strgali plakatov liberalne stranke, ki javno razglasa, da imamo Slovenci še preveč pravic, pač pa so planili na edini plakat v slovenščini — Slovenci!

Cloveka srce zaboli, ko to vidi. Taka politična zagrizenost, ki plane v svojem besu na plakat in napis, ki edini vabi volivce v našem materinem jeziku — tudi v materinem jeziku tistih, ki ne prenesejo javnega poziva v slovenščini. Kako moremo potem pričakovati, da se bodo ti ljudje zavzemali za slovenske narodne potrebe.

Napisal sem to pismo z bolečino — morda ga bo bral tudi tisti, ki se sodeloval pri junaškem dejanju, ko so trgali plakat. Morda bo sam spoznal, da ni naredil prav — vaščani — Slovenci pa toliko bolj vemo, kje je mesto za Slovence.

Podpis

Nimam kaj dodati. Zrel narod ne bi imel nikdar takih problemov. Ne-ka druga narodna manjšina ne bi nikdar tega storila. Če hočemo kje kaj doseči, moramo biti najprej Slovenci, potem šele kaj drugega.

NA VEJNI

V nedeljo sem bila tudi jaz v tem veličastnem romarskem svetišču. Bilo je mnogo ljudi. Prišla sem, da bi bila tudi pri sv. maši. Seveda sem želela biti pri slovenski sveti maši. Iskala sem kakega napisala ali oznanila, kdaj je kaka služba božja za nas — Slovence? Pa nisem nič našla.

No, potem pa je pristopil k oltarju slovenski duhovnik, ki ga poznam že od prej. Hitro sem se približala oltarju. A bila sem zelo razočarana, ko je gospod maševal v italijanskem jeziku, to se pravi, za italijanske vernike.

Vem, sv. maša je enako dragocena in veljavna, naj bo v katerem koli jeziku. Vendar se mi je vzbudilo nekaj vprašanj ob tem kot slovenski romarici:

Nekoč so rekli in razglasili, da je slovenski duhovnik na Vejni zato, da bomo imeli tudi Slovenci v tem novem svetišču priliko za spoved in za sv. mašo. Pričakovali smo tedaj, da bo vsaj enkrat v nedeljo sv. maša v slovenščini in da bo to tudi razglašeno, da bomo slovenski ver-

niki to vedeli. Razglašeno v cerkvi, v glasilu naših duhovnikov — Našem vestniku, v Katoliškem glasu, po župnijah... Zelo se čudim, da ni tega.

Pogosto tožimo, da imamo Slovenci premalo duhovnikov. Ob naj-slovesnejših prilikah, kot n.p.r. pri Marijanski procesiji na Opčinah molimo za to bolečo skrb. Če je tako, kako, da dajemo (oprostite izrazu!) svoje duhovnike na tem ozemlju še za italijansko bogoslužje, ko pa jih sami tako zelo potrebujemo?

Če je v daljši perspektivi v načrtu velik obisk slovenskih romarjev in če smo že postavili tam oltar sv. Cirila in Metoda, ki naj bi ne bil samo neki zgodovinski dokument, ali ne bi mogli takoj v začetku urediti in organizirati obisk tega svetišča?

Prepričana sem, da nisem bila samo jaz Slovenka med romarji v cerkvi. Zato nisem mogla mimo teh vprašanj, ne da bi jih javno izražala.

Z lepimi pozdravi

Slovenska romarica

Gotovo Vaše misli, ki so iskrene in odkrite, upravičeno zahtevajo odgovor. Seveda Vam ga mi ne moremo dati, pač pa bomo prosili našega novega gospoda škofovega vikarja, da bi na najboljši način uredil tudi to zadevo.

REKLAMA ZA GRAZIO

Gotovo opazate tudi vi reklamo za italijanski tehnik »Grazia« v nemškem slovenskem časopisu. Gotovo je ta reklama plačana in s tem bi morala biti stvar opravljena.

In vendar se meni ne zdi stvar tako enostavna. Ko Slovenci ob različnih prilikah govorimo o tem, kako malo beremo na tem ozemlju slovenskega tiska, smo si vsi edini (brez razlike politične ali svetovno-nazorske pripadnosti), da je vendar treba vse storiti, da slovenska beseda ne bo izumrla. In eden važnih faktorjev, ki pripomorejo k temu, je širjenje slovenskega čtiva med naše ljudi. Ob različnih prilikah je bila izražena tudi zaskrbljenost zaradi prevetike navezanosti na italijanske ilustrirane revije.

Je to res ali ne?

Če je, kako to, da se zdaj še propagira isto čtivo, ko pa vsi istočasno zaskrbljeno zavijamo oči?

Če pa je reklama nujna, ker gospodarsko s tem rešuje časopis propada — potem pa mi povejte, kako to, da istočasno isto slovensko časopisje ZAMOLČI, da izhajajo tudi slovenske revije kot Mladika in Most?

Če izraža kak pisec v slovenski reviji drugačen pogled ali mnenje o stvari kot je mnenje dotičnega časopisa, ki zamolči izhajanje slovenskih revij v Trstu — je to zado-

sten razlog za molk? Saj izraža ljubljansko časopisje o mnogih stvarih mnogo bolj kritično stališče, kako da ne prenese nekdo tu samostojne sodbe, sodbe, ki ni uniformirana?

Gre za to, ali iskreno mislimo tisto, kar govorimo o potrebi slovenskega čtiva, ali pa je vse samo laž. Na vsak način nismo ljudje tako neumni, da ne bi videli teh stvari. In radi bi, da nas ne bi imeli tudi drugi za tako neumne.

Slovenski tržaški izobraženec

JUGOSLOVANI V TRGOVINI

Gospod D. H. iz Trsta je poslal uredniku daljše pismo in navedel nekaj zelo kričočih problemov. Za pismo se mu prav lepo zahvaljujem, iz pisma pa bomo navedli nekatere njegove ugotovitve:

Pred nekaj meseci sem kupoval nekaj v trgovini na trgu Sv. Ivana. Govoril sem po naše s prodajavcem. Pa pride skupina naših ljudi z onstran meje; slišali so dobro, da govorim po naše s trgovcem, pa so se le silili z jezikom, ki ga niso niti znali. Prodajavec pa jim je odgovarjal po naše. Dobro jim je dajal pod nos, pa niso razumeli. Ko sem jih pa nagovoril in rekel, zakaj ne govorijo slovensko, mi odgovori Ljubljčan, da lahko vsak govori, kakor hoče.

Ta se gotovo ne spominja časov, ko so viseli po tržaških trgovinah napisi: »Qui si parla solamente italiano!«

Kje je narodna zavednost? Žal opazam, da se naši ljudje z onstran meje silijo z jezikom, ki ni njihov. Ne vedo, da bi lahko našlo mnogo več njihovih rojakov zaposlitev v mestnih trgovinah, če bi govorili v svojem materinem jeziku, ko kupujejo. Prodajavci pa v splošnem radi tudi postrežejo v njihovem jeziku, če kdo želi.

PISMO SLOVENSKEGA ZAVODA V RIMU

kve v naši domovini... Pomagajte torej, prosimo, da si na ta način zagotovimo zadostno število dobrih duhovnikov doma in v tujini. Vsak gmotni dar bo dobrodošel — tudi vdovin vinar... S tem, da bomo zavod ostvarili, bomo pokazali, da je vera v naših srcih trdna in živa, ker se bo kazala tudi v velikodušnih delih.

Za vse, kar boste storili v prid Slovanskega zavoda v Rimu, se Vam, dragi rojak, že naprej in tudi v imenu slovenskih škofov ter bodočih gojencev od srca zahvaljujemo.

Z lepimi pozdravi .

Za dobro voljo

Med procesom: Zagovornik bi rad dokazal, da je obtoženec duševno neuravnovešen človek, zato se obrne na pričo, ki je obtoženčev prijatelj:

»Priča, ste kdaj opazili, da bi bil obtoženec govoril sam s seboj, tudi če je bil sam?«

»Ne, to pa ne.«

»Kako? Kaj niste rekli, da ste bili velikokrat v njegovi družbi?«

»To že, seveda, a nikoli, kadar je bil sam.«

»Ti, John, od česa pa imaš to brazgotino?«

»A, nič posebnega. Padel sem nekoč z okna, ko smo še stanovali v dvainštiridesetem nadstropju.«

»Za boga, kaj se nisi ubil?«

»O ne, padel sem na notranjo stran.«

Neka gospa pride na pošto: »Rada bi znamko za Ameriko za tole pismo.«

»Ga hočete poslati po avionu ali po ladji«, vpraša uradnik.

»Ne eno ne drugo,« ga zavrne začudena gospa, »samo po pošti.«

Zgodaj zjutraj pride Katra buditi svojega moža. Ta se nikakor ne more zbuditi. Ko žena le ne odneha, zagodrnja:

»Koliko pa je ura? Ko bi vsaj vedel, ali še godrnjaš ali že godrnjaš.«

Na tramvaju. Poldne je in na tramvaju je strašna gneča. Neki mladenič suje levo in desno, da bi si našel boljši prostor, ter zraven udriha, češ, kakšna nesramnost je to, da morajo biti natlačeni kot sardine v škatli. Neka stara ženica je pripomnila: »Res kot sardine v škatli, le da so one vsaj toliko pametne, da se ne prerivajo.«

Šef bančnega osebja pride k ravnatelju in mu reče:

»Gospod ravnatelj, od različnih strani so mi sporočili, da je v podružnici B neki uslužbenec neporaben, pravi tepček.«

»V podružnici B? A, že vem, to je tisti dolgi suhi, z bradico...«

»Da, prav tisti. Če se vam zdi prav, gospod direktor, bi ga lahko odslovili. Ne razume nič, za nobeno delo ni...«

»Že, že, a jaz bi ga vseeno obdržal.«

»Kakor veste, gospod ravnatelj, a imamo samo škodo od njega.«

»Ne, pri okrožnicah mi pride prav.«

»Oprostite, ne razumem...«

»Kadar moram razposlati okrožnico na vse podružnice, ga pokličem k sebi in mu jo dam prebrati. Če jo razume on, vem, da jo bodo tudi drugi razumeli.«

Učitelj: »No in zdaj mi povejte zgled za pregovor: Ni vse zlato, kar se sveti.«

Franček: »Vaš nos, gospod učitelj.«

Zakonski dvogovor. »Bogve, dragec, če bom dočkala sto let?«

»Težko, draga.«

»Kako si nevljuden. Zakaj to misliš?«

»Ker že toliko let vztrajaš pod štiridesetim letom.«

Neki agent za pralne stroje je imel izreden uspeh. Gospodar ga pokliče k sebi in pravi:

»Čestitam vam. Zanima me, kako ste mogli prodati toliko strojev v tako kratkem času?«

»Čisto preprosto. Kadar pozvonim in mi pride odpret gospa, vprašam: Oprostite, gospodična, je gospa mama doma?«

Precej obilna gospa se nagiba čez ograjo na ladji in ogleduje morje. Neki uslužbenec gre mimo in jo ljubeznivo opomni:

»Ne nagibajte se preveč, gospa. Je nevarno.«

Gospa je brž razumela, a je resno vprašala: »Kaj res mislite, da bi se mogla vsa ladja nagniti na to stran?«

Žena: »Nace, veš, da ima tale naš gosposki letoviščar še v čevljih svoje ime.«

Mož »Pa res. Aleš Kalan, čevljar, Gorica.«

Žena: »Kaj? Čevljar je, meni je pa lagal, da je tovarnar.«

Učitelj razlaga v šoli, kako narava nadomesti človeška čutila. Slepec navadno zelo dobro sliši, gluhomem dobro vidi itd.

Pa se oglasi Nacek:

»Ja res je. Jaz poznam enega, ki ima eno nogo krajšo, pa ima zato drugo daljšo.«

»Ti grdi otrok,« krega Petrčka starejša gospodična. »Če bi bila jaz tvoja mama, bi ti pošteno nategnila ušesa.«

»Ne bo nič, veste,« se odreže Petrček, »moj očka bi se nikoli ne poročil z vami.«

»Pri nas je odličen zrak,« zatrjuje lastnik hotela omahljivemu gostu. »Je najboljši na vsem svetu. Tu nihče ne umre.«

»Čigav pa je bil pogreb, ki sem ga videl, ko sem prišel v vas?«

»A, to pa je bil lastnik pogrebne-ga podjetja, ki je včeraj umrl zaradi lakote.«

TVRDKA

Kerže

USTANOVLJENA LETA 1888

TRST

TRG S. GIOVANNI, 1

TEL. 35-019

Emajlirani štedilniki najmodernejših oblik na vsa goriva. Popolna oprema za kuhinje, jedilnice, restavracije iz emajla, nerjavečega (Inox) jekla, stekla itd. Električni likalniki, sesalci za prah, pralni stroji, grelci za vodo, hladilniki. Dekorativni predmeti umetne obrti, od keramike do brušenega kristala. Lestenci ter vse vrste električnih luči, klasične in moderne oblike.

GLASBENA MATICA — TRST

Kulturni dom v Trstu

V nedeljo 4. decembra 1966. ob 16. uri

**VOKALNO-INSTRUMENTALNI
KONCERT**

Orkester Glasbene Matice
Dirigent Oskar Kjuder

Moški pevski zbor
PD. PROSEK-Kontovel
Dirigent Ignacij Ota

Solisti:

Fedora Ferluga (klavir)
Viktor Stoka (tenor)

Rezervacija in prodaja vstopnic od 1. do 3. decembra v Tržaški knjigarni v ul. Sv. Frančiška ter eno uro pred pričetkom koncerta pri blagajni Kulturnega doma.

R I M - Slovenski

„Hotel Bled“

ITALIJA

Lastnik Vinko LEVSTIK

ROMA - Via S Croce in Gerusalemme 40 - Tel. 777-102, 7564783

Blizu železniške postaje - Direktna zveza z avtobusom št. 3

Domača kuhinja - Vse sobe s prhami.

CENA 200.- LIR